

Heli Rinne-Laturi

Kirjasto aikuisopiskelijan tukena

case: Seinäjoen korkeakoulukirjasto

Opinnäytetyö

Kevät 2013

Kulttuuriala

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Kulttuuriala

Koulutusohjelma: Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Heli Rinne-Laturi

Työn nimi: Kirjasto aikuisopiskelijan tukena : case: Seinäjoen korkeakoulukirjasto

Ohjaaja: Ari Haasio

Vuosi: 2013

Sivumäärä: 65

Liitteiden lukumäärä:1

Tässä opinnäytetyössä pyrittiin saamaan Seinäjoen ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoita yksityiskohtaista ja kokemuspohjaista tietoa siitä, mitä Seinäjoen korkeakoulukirjaston palveluja he olivat käyttäneet, mitä mieltä he olivat kirjaston palveluista ja miten he olivat kokeneet kirjaston antaman tiedonhankinnan opetuksen vaikuttaneen opiskeluunsa. Lisäksi pyrittiin selvittämään, mitä erityispiirteitä aikuisopiskelijoiden kirjastonkäytössä on ja kokivatko haastatellut tarvetta erityiselle ohjaukselle.

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada Seinäjoen korkeakoulukirjastolle palautetta kirjaston toiminnan kehittämiseksi ja aikuisopiskelijan tukemiseksi. Käytetty tutkimusmenetelmä oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, joka toteutettiin käyttäen tutkimusmetodina fokusryhmien teemahaastatteluja.

Työn teoriaosuudessa käsiteltiin aikuisopiskelua elinikäisen oppimisen kontekstissa. Lisäksi käsiteltiin muutamia tiedonhankintatutkimuksen teorioita sekä perehdyttiin tiedonhankinnan esteisiin.

Haastatteluissa selvisi, että aikuisopiskelijat olivat tyytyväisiä Seinäjoen korkeakoulukirjaston palveluihin ja aineistoihin. He kokivat tiedonhankinnan opetuksen tukeneen opintoja. Aikuisopiskelijat toivovat kirjastolta laajempia aukioloaikoja. Tiedonhankinnan kurssin toivottiin ajoittuvan opintojen alkuun. Teknologia ja vieraskieliset aineistot olivat tuottaneet aikuisopiskelijoille jonkin verran hankaluuksia, mutta kirjastosta oli saatu apua niiden käyttämiseen. Haastatteluaineiston perusteella voitiin päätellä, että kirjaston rooli opiskelijan oppimisen tukena on tärkeä.

Avainsanat: kirjastot, aikuisopiskelijat, kirjastonkäyttö, tiedonhankinta, opetus, aikuiset, opiskelu

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Culture and Design

Degree programme: Library and Information Services

Specialisation:

Author: Heli Rinne-Laturi

Title of thesis: Library as the adult student's support : case: Seinäjoki Academic Library

Supervisor: Ari Haasio

Year: 2013 Number of pages: 65 Number of appendices: 1

The aim of this thesis was to get information from the adult students at Seinäjoki University of Applied Sciences about the library services of Seinäjoki Academic Library. The adult students were asked which services they had used and what did they thought about the library services and how they felt that the education of information retrieval had been influenced to their studies. It was also meant to find out if there were some special characteristics in the adult students' use of library and did they needed any special counseling.

The main objective of the thesis was to get feedback to improve the services of the Seinäjoki Academic Library and to get knowledge of supporting adult students. The research method was qualitative research which was executed by using theme interviews for focus groups.

In the theory part of the thesis, the share of the work of adult students was discussed within the context of lifelong learning. In addition, a few theories of data acquisition and the barriers of data acquisition were discussed in the work.

In the interviews it was found out that the adult students were satisfied with the services and literature of the library. They had wished longer opening hours for the library. They were hoping that the training in information retrieval was being scheduled at the beginning of their education. There were some problems with technology and foreign materials but help was given to them from the library in those problems. According to the interview material, it can be conducted that the library has an important role of supporting the learning process of adult students.

Keywords: libraries, adult students, library use, information retrieval, information seeking, education, adults, studies

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 SEINÄJOEN KORKEAKOULUKIRJASTO JA TIEDONHANKINNAN OPETUS.....	8
2.1 Seinäjoen korkeakoulukirjasto.....	8
2.2 Tiedonhankinnan opetus Seinäjoen ammattikorkeakoulussa.....	10
2.3 Kirjaston asiakastytyväisyyskyselyt.....	11
3 AIKUINEN OPISKELIJANA.....	14
3.1 Elinikäinen oppiminen.....	14
3.2 Motivoitunut aikuisopiskelija.....	15
3.3 Aikuisopiskelijatyypit ja erilaiset lähtökohdat.....	17
3.4 SeAMK:n aikuiskoulutus.....	20
4 TIEDONHANKINNAN TEORIOITA.....	22
4.1 Tiedontarpeista tiedonhankintaan.....	22
4.2 Carol C. Kulthaun prosessimalli.....	24
4.3 T. D. Wilson ja tiedonhankinnan esteet.....	26
5 TUTKIMUSMENETELMÄ.....	28
5.1 Laadullinen tutkimus.....	28
5.2 Ryhmähaastattelu.....	29
5.3 Fokusryhmät.....	30
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	33
6.1 Haastattelun kysymykset ja haastateltavien tavoittaminen.....	33
6.2 Haastattelutilanteet.....	34
7 TULOKSET.....	37
7.1 Kirjaston palvelut.....	38
7.2 Kirjaston aukioloajat.....	39

7.3	Tiedonhankinnan opetus.....	41
7.4	Henkilökunnan hyödyntäminen	43
7.5	E-aineistot	44
7.6	Kirjaston tiedottaminen ja markkinointi.....	46
7.7	Kehittämistoiveet.....	47
7.8	Aikuisopiskelijoiden erityispiirteet.....	48
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA.....	52
8.1	Kirjaston palvelut ja viestintä.....	52
8.2	Toivomuksena pidemmät aukioloajat.....	53
8.3	Tiedonhankinnan opetus ja taitojen karttuminen.....	54
8.4	Esille tulleita haasteita ja hankaluuksia eli kielitaito ja tekniset ongelmat..	56
8.5	Opiskelijan oma panostus.....	57
8.6	Arvioni prosessista.....	58
	LÄHTEET	60

1 JOHDANTO

Aikuisopiskelun suosio kasvaa. Tähän on syynä työkuulttuurin muutos, työntekijöiden ammatillisen osaamisen ja itsensä kehittämisen tarve sekä mahdollisuus elinikäiseen oppimiseen. Useimmiten aikuisopiskelu toteutetaan monimuoto-opetuksena. Tällöin opiskelijan itsenäinen työskentely korostuu ja tiedonhankintataidoista tulee erityisen tärkeitä. Kirjasto tarjoaa opiskelijalle laadukkaat, monipuoliset ja valikoidut aineistot. Tiedonhankinnan opetus antaa eväät niiden hyödyntämiseen.

Suomen kirjastoissa toteutetaan joka toinen vuosi asiakastyytyväisyystutkimus. Kirjastojen saamat tulokset ovat yleensä ottaen myönteisiä. Konkreettisia palvelujen parannusehdotuksia niistä saadaan harvoin. Asiakkaiden toiveet jäävät yleensä tasolle: lisää kirjoja ja lisää aukioloja.

Pyrin opinnäytetyössäni saamaan Seinäjoen ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoita yksityiskohtaista ja kokemuspohjaista tietoa siitä, mitä kirjaston palveluja he käyttävät, mitä mieltä he ovat kirjaston palveluista ja miten he kokevat kirjaston antaman tiedonhankinnan opetuksen vaikuttaneen opiskeluunsa. Lisäksi pyrin selvittämään, mitä erityispiirteitä aikuisopiskelijoiden kirjastonkäytössä on ja kokevatko he tarvetta erityiselle ohjaukselle.

Opinnäytetyön tavoitteena on saada Seinäjoen korkeakoulukirjastolle palautetta ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoilta kirjaston toiminnan kehittämiseksi ja aikuisopiskelijan tukemiseksi. Käyttämäni tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka toteutin käyttäen tutkimusmetodinä fokusryhmien teemahaastatteluja.

Haastattelujen teemat käsittelevät kirjaston palveluja, tiedonhankinnan opetusta, kirjaston verkkosivuja ja e-aineistoja sekä kirjaston markkinointia ja tiedottamista. Lisäksi kysymyksillä pyritään selvittämään aikuisopiskelijoiden näkemyksiä itsestään opiskelijoina ja kirjaston käyttäjinä. Kysymyksillä kartoitetaan haastateltavien tietoisuutta, kokemuksia ja toiveita koskien kirjastoa sekä sitä, miten he ovat opiskelujensa aikana hyödyntäneet kirjaston tarjoamia palveluja mukaan lukien tiedonhankinnan opetus.

Työn teoriaosuudessa esittelen Carol C. Kulthaun (2004) tiedonhankinnan proses-
simallin. Kulthau korostaa affektiivisiä ja kognitiivisia seikkoja prosessin eri vai-
heissa. Opinnäytetyössäni pyrin luotaamaan, mitkä affektiiviset ja kognitiiviset sei-
kat nousevat esiin aikuisopiskelijoiden haastatteluissa. Mitkä ovat haastateltavien
tuntemukset ja kokemukset kirjaston palveluista?

Käsittelen myös T.D. Wilsonin listaamia tiedonhankinnan esteitä. Wilsonin (1981,
3-15) mukaan fyysiset, tunneperäiset ja taloudelliset esteet sekä aikapula saatta-
vat rajoittaa tiedonhankintaa. Lisäksi käsittelen C. W. Choon (1999, 62-75) teoriaa
tiedonhankintaan ja tiedonkäyttöön liittyvistä kognitiivisista, affektiivisista ja tilan-
nesidonnaisista tekijöistä.

Pyrin opinnäytetyössäni selvittämään, millä tavalla edellä mainitut tekijät vaikutta-
vat aikuisopiskelijoiden kirjastonkäyttöön. Tutkimustehtävänä on selvittää haastat-
telujen avulla, miten Seinäjoen korkeakoulukirjasto voisi tukea parhaiten aikuis-
opiskelijaa ja parantaa palvelujaan siten, että haastatteluissa esille tulleet tiedon-
hankinnan ja kirjastonkäytön esteet vähenisivät.

2 SEINÄJOEN KORKEAKOULUKIRJASTO JA TIEDONHANKINNAN OPETUS

2.1 Seinäjoen korkeakoulukirjasto

Seinäjoen korkeakoulukirjasto perustettiin vuonna 1996 Seinäjoen ammattikorkeakoulun toiminnan alkuvuosina. Vakinaisen ammattikorkeakouluopetusluvan saamisen ehtona oli (L 3.3.1995/225. 1995), että ammattikorkeakoululla on laadukkaat kirjasto- ja tietopalvelut.

Seinäjoen korkeakoulukirjasto palvelee tällä hetkellä kuudessa toimipisteessä Seinäjoen ammattikorkeakoulun opetuspisteiden yhteydessä. Kirjastot ovat Kampuskirjasto ja Terveyskirjasto Seinäjoella, Maaseutualan kirjasto Ilmajoella, Ravitsemisalan kirjasto Kauhajoella, Metsäalan kirjasto Ähtärissä ja Muotoilun kirjasto Kurikan Jurvassa. Kirjastojen aukioloajat ovat lukukausien aikana seuraavanlaiset: Kampuskirjasto on avoinna maanantaista perjantaihin klo 9-18 ja Terveyskirjasto klo 9-17. Maaseutualan, ravitsemisalan ja metsäalan kirjastot ovat avoinna arkisin klo 9-16, paitsi tiistaisin klo 9-18 ja perjantaisin klo 9-14. Ravitsemisalan kirjastossa pidempi päivä on joinakin viikkoina tiistain sijaan torstaina. Muotoilun kirjasto on avoinna maanantaista torstaihin klo 9-16 ja perjantaisin klo 9-16.

Seinäjoen ammattikorkeakoulun rakennemuutos ja toiminnan keskittäminen on käynnissä parhaillaan. Se tarkoittaa kirjaston osalta toimipisteiden vähentämistä ja toiminnan keskittämistä Seinäjoelle. Kesästä 2013 lähtien kirjastolla on enää kolme toimipistettä, jotka ovat Kampuskirjasto ja Terveyskirjasto Seinäjoella ja Maaseutualan kirjasto Ilmajoella.

Juntunen ja Saarti (2012, 15) listaavat ammattikorkeakoulukirjastojen keskeisiä perustehtäviä olevan opetuksen ja oppimisen tukeminen, soveltavan tutkimuksen ja kehitystyön tukeminen, julkaiseminen sekä informaatiolukutaidon ja tiedonhankintataitojen opettaminen. He mainitsevat lisäksi, että korkeakoulukirjastojen, kuten ammattikorkeakoulu- ja yliopistokirjastojen tehtävistä ei ole suoraan säädetty lainsäädännöllä vaan niiden toiminta kuuluu korkeakoulujen itsehallinnolliseen päätösvaltaan.

Seinäjoen korkeakoulukirjaston kokoelmapolitiikkaa kuvaavassa dokumentissa (Seinäjoen korkeakoulukirjaston kokoelmapolitiikka, 26.3.2012) mainitaan, että Seinäjoen korkeakoulukirjaston tehtävänä on tukea opiskelua, opetusta sekä tutkimus- ja kehittämistoimintaa sekä edistää informaatiolukutaitoa. Kirjasto tarjoaa asiakkailleen neuvonta- tietopalvelujen lisäksi ajantasaiset ja kattavat painetut, elektroniset ja audiovisuaaliset tiedonlähteet. Kirjaston aineistojen hankintapolitiikka perustuu Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja Koulutuskeskus Sedun opetussuunnitelmiin sekä Seinäjoen korkeakoulukirjaston ja ammattikorkeakoulukirjastojen yhteiseen strategiaan.

Seinäjoen korkeakoulukirjaston ensisijaisia asiakasryhmiä ovat Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja koulutuskeskus Sedun opiskelijat ja henkilökunta, Seinäjoen yliopistokeskuksen opiskelijat ja henkilökunta sekä Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin henkilökunta. Vaikka Seinäjoen korkeakoulukirjasto toimii ammattikorkeakoulun sisällä, se on kaikille avoin kirjasto. Kirjastoa käyttävät myös elinkeinoelämän ja julkishallinnon edustajat, muiden oppilaitosten opiskelijat sekä muut kirjastot ja asiakkaat.

Tieteellisten kirjastojen tilastotietokannan (2011, [Viitattu 1.1.2013]) mukaan vuonna 2011 Seinäjoen korkeakoulukirjastossa oli 25 745 rekisteröityä lainaajaa. Aktiivisia lainaajia heistä oli 5708 henkeä. Kirjaston lainojen määrä oli yhteensä 288 327. Asiakaskäyntejä kirjastossa vuonna 2011 oli 104 733.

Seinäjoen korkeakoulukirjaston aineistot löytyvät Plari-aineistotietokannasta. Vuoden 2011 lopussa Seinäjoen korkeakoulukirjaston nimekemäärä oli noin 71 000 kpl ja nidemäärä noin 124 300 kpl (Seinäjoen korkeakoulukirjaston kokoelmapolitiikka, 26.3.2012).

Kirjaston sivuilta löytyvät linkit e-tietokantoihin ja e-lehtiin, joita kirjasto tarjoaa asiakkaitensa käyttöön runsaasti. Elektronisten aineistojen osuus kokoelmasta kasvaa jatkuvasti. Taulukosta 1 selviää e-aineistojen määrä vuonna 2011.

E-lehdet	10 912
E-kirjat	70 000
Hakuteokset	43
Viitetietokannat	9

Taulukko 1. E-aineistot vuonna 2011 (Seinäjoen korkeakoulukirjaston kokoelmapolitiikka, 26.3.2012).

2.2 Tiedonhankinnan opetus Seinäjoen ammattikorkeakoulussa

Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden opetussuunnitelmaan sisältyy tiedonhankinnan opetusta 1-3 opintopistettä. Opetus järjestetään koulutusohjelmasta riippuen joko yhtenä opintojaksona tai vaihtoehtoisesti muihin opintoihin integroituna opintojakson osana. Opetuksen toteutuksesta vastaavat kirjaston informaatikot. Tiedonhankinnan opetusta tarjotaan maksullisina koulutuspaketteina myös muille asiakkaille.

SeAMK:n tiedonhankinnan opetuksen osaamistavoitteet on määritelty (Seinäjoen ammattikorkeakoulun opinto-opas, sosiaaliala 2012) seuraavasti:

Opiskelija osaa eritellä tiedontarvettaan ja lähestyä sitä eri näkökulmista. Opiskelija osaa nimetä aiheeseensa liittyviä käsitteitä ja jäsentää niitä hierarkkisesti. Opiskelija osaa esitellä SeAMKin kirjasto- ja tietopalvelut ja osaa nimetä sosiaalialan tiedonlähteitä. Opiskelija osaa valita tiedontarpeeseen soveltuvat tiedonlähteet, opiskelija osaa käyttää tietokantoja sekä arvioida ja kehittää tiedonhakuaan. Opiskelija osaa tulkita tietokantoja ja verkkosivuja sekä soveltaa SeAMKin kirjallisten töiden ohjeen mukaisesti.

Tieteellisten kirjastojen tilastotietokannan (2011, [viitattu 1.1.13]) mukaan vuonna 2011 Seinäjoen korkeakoulukirjaston informaatikot pitivät yhteensä 830 tiedonhankinnan opetustuntia. Osanottajamäärä tunneilla oli yhteensä 2461 henkilöä. Opintopisteillä mitattuna Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijat suorittivat samana vuonna tiedonhankinnan opintoja yhteensä 1532 opintopisteen arvosta.

Kirjaston informaatikot suunnittelevat tiedonhankinnan opetuksen yhdessä ammattikorkeakoulun opettajien kanssa. Pyrkimyksenä on integroida tiedonhankinta

muuhun opetukseen. Informaatikot ovat erikoistuneet aloittain ja he suunnittelevat opetuksen sisällöt tuoden koulutusalojen erikoisaineistot opetuksen keskiöön.

Tiedonhankinnan opetuksen integroiminen muuhun opiskeluun tekee siitä opiskelijan kannalta mielekästä. Tiedonhankinnan kohdistuessa todellisiin tarpeisiin esim. koulutehtäviin, opiskelija saa välittömästi konkreettista hyötyä prosessista. Tuovinen ja Pietikäinen (2003, 121) muistuttavat, että tiedonhankinta on nähtävä aina tiedontarpeesta lähtevänä prosessina. Henkilökohtaisen intressin saavuttamiseksi ja motivoitumisen aikaansaamiseksi on tarpeellista, että tiedonhankinta tapahtuu sellaisessa kontekstissa, jossa opiskelijalla on todellisia tiedontarpeita. Tiedonhankinta on syytä integroida muun opetuksen yhteyteen, koska silloin se koetaan hyödylliseksi.

Tuula Rissasen (2003) tutkimuksessa Opiskelijoiden, tiedonhankinta – sattumien summaako tutkittiin Kuopion yliopiston sosiaalipsykologian ja sosiaalityön opiskelijoiden tiedonhankintakanavia ja lähteitä opinnäytetyön tekemissä. Tutkimuksen loppuyhteenvedossa Rissanen (2003, 86) toteaa, että räätälöidylle, kirjaston antamalle tiedonhankinnan opetukselle on kysyntää. Ennen varsinaisen opinnäytetyön kirjoittamista opiskelijalle olisi hyödyllistä käydä läpi, kerrata sekä tehdä harjoituksia oman tieteenalan keskeisistä kotimaisista ja ulkomaisista tietokannoista.

2.3 Kirjaston asiakastyytyväisyyskyselyt

Kirjastot ovat palveluorganisaatiota, jotka ovat kiinnostuneita asiakkaidensa käyttökokemuksista sekä asiakkaiden toivomuksista palvelujen kehittämisen suhteen. Suomen kirjastoissa järjestetään muutaman vuoden välein kansallinen käyttäjäkysely (Kansalliskirjasto, [viitattu 1.3.2013]). Kyselyyn osallistuvat kaikki kirjastosektorit eli yleiset kirjastot, yliopistokirjastot, ammattikorkeakoulukirjastot ja erikoiskirjastot. Viimeisimmässä, vuonna 2010 toteutetussa kyselyssä Seinäjoen korkeakoulukirjasto sijoittui ammattikorkeakoulukirjastojen joukossa neljänneksi parhaaksi vaikuttavuus-pisteiden keskiarvovertailussa. Asiakkaat arvioivat kirjaston palvelujen vaikuttavuutta opiskeluunsa, työhönsä ja muuhun toimintaansa. Kirjaston vaikuttavuutta mitattiin (Kirjastojen kansallinen käyttäjäkysely, 2010) seuraavilla väittämillä:

Kirjaston palvelut ovat:

- helpottaneet tarvitsemieni aineistojen löytymistä
- helpottaneetalani seuraamista
- parantaneet työni, opiskeluni tai muun toiminnan laatua
- tehostaneet työtäni, opiskeluani tai muuta toimintaani
- edistäneet uusien ideoiden syntymistä

Kyselystä saatujen palautteiden perusteella (Meronen 12.5.2010) Seinäjoen korkeakoulukirjaston kehittämiskohteiksi osoittautuivat kirjaston palveluaikojen ja palvelumuotojen laajentaminen, www-sivujen yksinkertaistaminen, e-aineistojen helppotajuisten käyttöohjeiden lisääminen, kurssikirjojen lisääminen, e-kirjojen ja -lehtien käytön lisääminen sekä henkilöstön sijaisjärjestelyt toimipisteissä, joissa työskennellään yksin.

Kirjastojen valtakunnallisen asiakaskyselyn lisäksi Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijabarometri kartoittaa opiskelijoiden tyytyväisyyttä mm. kirjastopalveluihin. Kysely toteutetaan ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi joka toinen vuosi. Opiskelijat vastaavat kyselyn väittämiin asteikolla 1-5. Heikkilä ja Katajavirta (2012, 3) mainitsevat, että uusimpaan, vuonna 2012 toteutettuun kyselyyn vastasivat Seinäjoen ammattikorkeakoulun nuorisopuolen opiskelijat, jotka valmistuivat vuoden 2012 aikana sekä kaikki tutkintoon johtavassa koulutuksessa lukuvuonna 2011–2012 olleet aikuisopiskelijat. Aikuiset antoivat keskimäärin paremmat tulokset kuin nuoret (mts. 65).

Tärkeimmäksi kehittämiskohteeksi sekä nuoret että aikuiset valitsivat opiskelun kuormituspiikkien vähentämisen (mts. 69). Tutkimuksesta selviää, että lähes 80 % työssä käyvistä aikuisopiskelijoista sai työnantajalta helposti vapaata opiskelua varten. Tutkinnon vaikutuksista uraan aikuisopiskelijat arvioivat tärkeimpänä uralla etenemisen joko työpaikkaa vaihtamalla tai muuten (mts. 3).

Kyselyyn sisältyi seuraava kirjastoa koskeva väite: ”Koen, että kirjastopalvelut tukevat opiskeluani hyvin.” Kirjastoa koskevan kysymyksen vastausten keskiarvo oli 3,8. Nuorten tulos oli 3,9 ja aikuisten 3,8. Vuonna 2010 kirjastoa koskeva väite oli

muodossa: ”Olen tyytyväinen kirjastosta saamaani tiedonhankintatukeen”. Tulos vuonna 2010 kirjaston osalta oli 4,1.

Ammattikorkeakoulun opiskelijoilla on mahdollisuus antaa jokaisesta opintojaksosta palautetta suoraan opettajalle. Seinäjoen ammattikorkeakoulussa palautteenantomahdollisuus toteutetaan opintojakson päättyessä opintojakso-kyselyn avulla. Tiedonhankinnan opetus kuuluu luonnollisesti opintojaksopalautteen piiriin.

3 AIKUINEN OPISKELIJANA

3.1 Elinikäinen oppiminen

Euroopan yhteisöjen komission tiedonannossa (KOM 2001/678 2001, 10) eurooppalaisen elinikäisen oppimisen alueen toteuttamisesta määritellään elinikäiseen oppimiseen kuuluvaksi

kaikki elämän aikana aloitettu oppimistoiminta, jonka tavoitteena on parantaa ammattitaitoa, tietoa ja osaamista sekä edistää henkilökoh-
taisten toiveiden toteutumista, aktiivista kansalaisuutta, sosiaalisia taitoja ja/tai työllistettävyyttä.

Komission määritelmä on laaja-alainen ja se käsittää elinikäiseksi oppimiseksi kaiken virallisen, epävirallisen ja arkitiedon oppimisen. Komission mukaan tärkeitä periaatteita on oppimisen oppijakeskeisyys ja tasa-arvoisuus eli se, että kaikille luodaan yhtäläiset mahdollisuudet oppimiseen.

Kansainvälistymisen on todettu (Elinikäinen oppiminen yliopistoissa 2005, 13) asettavan kansalaisille useita uusia haasteita. Globalisaation mukanaan tuoma toimintaympäristön muutos vaikuttaa osaltaan siihen, että yksilön maailma moni-
mutkaistuu ja moninaistuu. Globalisaation vaikutukset ovat sekä sosiaalisia, taloudellisia että teknisiä. Tämä edellyttää kansalaisilta läpi eliniän jatkuvaa uusia toimintaympäristöjä ja vuorovaikutussuhteita ymmärtävää asennetta. Moninainen sosiaalinen ympäristö edellyttää kansalaiselta erilaisten kulttuurien ymmärtämistä.

Elinikäinen oppiminen on Suomessa määritelty osaksi koulutuspolitiikkaa. Tavoitteena on, että korkea koulutustaso ja hyvät oppimistaidot luovat ihmisille edellytyksiä oppia jatkuvasti uutta ja että ihmisillä on kaikkina ikäkausina ja eri ympäristöjä hyödyntäen mahdollisuudet ylläpitää ja kehittää osaamistaan (mts. 11).

Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimii asiantuntijaelin nimeltään Elinikäisen oppimisen neuvosto (Opetus- ja kulttuuriministeriö, [viitattu 2.2.2013]). Se on toiminut vuodesta 2009 lähtien. Nykyinen neuvosto on asetettu kolmivuotiskaudelle vuosiksi 2012 - 2015. Elinikäisen oppimisen neuvoston tehtävänä on käsitellä elinikäisen oppimisen edellytyksiin ja aikuiskoulutuspolitiikan kehittämiseen liittyviä

kysymyksiä. Neuvosto edistää myös koulutuksen ja työelämän välistä yhteistyötä. Neuvosto tuo esille asiantuntijanäkemyksiä koulutus- ja työvoimapolitiittisen keskustelun virittäjiksi sekä esittää ratkaisuja elinikäisen oppimisen edistämiseksi.

Ammattikorkeakoululaki (L 9.5.2003/351, 2003) edellyttää, että tehtäviään hoitaessaan ammattikorkeakoulujen tulee edistää elinikäistä oppimista.

3.2 Motivoitunut aikuisopiskelija

Mihin perustuu määritelmä aikuisopiskelija? Ovathan kaikki 18-vuotta täyttäneet opiskelijat jo täysi-ikäisiä ja aikuisia. Heitä kaikkia ei kuitenkaan lasketa aikuisopiskelijoiksi. Kumpulainen (2008, 17) muistuttaa, että Suomen koulutuslainsäädäntö lähtee ikäneutraaliuden periaatteesta. Vaikka osassa koulutusjärjestelmää on olemassa koulutusta, joka on suunniteltu erityisesti aikuisten tarpeet huomioon ottaen, voivat aikuiset hakeutua myös ensisijaisesti nuorille tarkoitettuun koulutukseen. Samalla tavalla nuoret voivat hakeutua aikuisille tarkoitettuun koulutukseen, mikäli se heidän elämäntilanteeseensa sopii. Suomen lainsäädäntö ei siis pääsääntöisesti tunne ikärajoja koulutukseen pääsyn ehtona.

Kumpulainen (2008, 15) mainitsee, että OECD:n (2001) eri maiden aikuiskoulutuspolitiikkoja vertailevassa teematutkinnassa tuli ilmi, että aikuisopiskelun määritelmät poikkeavat eri maissa toisistaan. Määritelmät ovat erittäin vaihtelevia perustuen toisinaan mm. ikään ja/tai koulutustaustaan tai toisinaan koulutustarjonnan muotoihin. Koska yleisesti omaksuttu virallinen määritelmä puuttuu, on vertailukelpoiseksi määritelmäksi valittu opiskelijan ominaisuuksiin perustuva määrittely (mts. 16). Aikuisopiskelija on henkilö, joka on iältään 25–64-vuotias, ja joka on tullut takaisin koulutusjärjestelmän piiriin ensimmäisen koulutusvaiheensa jätettyään.

Yhteiskunnan ja työelämän muutos on ollut viime vuosikymmeninä nopeaa. Kilpailu avoimista työpaikoista on kovaa. Työelämä vaatii työntekijöiltä aktiivisuutta ja joustavuutta. Aikoinaan opitut tiedot ja taidot eivät riitä loputtomiin vaan ammattitaitoa on päivitettävä sekä kehitettävä jatkuvasti. Tilastokeskuksen aikuiskoulutustutkimuksen (Suomen virallinen tilasto, 2010) mukaan yli puolet 25 - 64-vuotiaista

osallistuu vuoden aikana johonkin koulutukseen ja vielä useampi kartuttaa tietoaan ja taitojaan myös opiskelemalla itsekseen.

Motiivit opiskeluun aikuisiällä ovat moninaiset. Tynjälän (1999, 98) mukaan motivaatiolla tarkoitetaan voimaa, joka ylläpitää, suuntaa ja ohjaa yksilön toimintaa. Motivaatio vaikuttaa oppimiskykyyn sekä siihen, minkä opiskelija kokee opiskelussa tärkeäksi ja mitkä ovat hänen tavoitteensa opiskelun suhteen. Tarve kehittää itseään, päivittää ammattitaitoaan tai saada tutkintotodistus ovat yleisiä motiiveja opiskelemaan hakeutumiselle. Sysäys opiskeluun saattaa tulla myös työnantajan toimesta. Työpaikan säilyttämisen ehtona saattaa olla tietyn tutkinnon suorittaminen tai ammattipätevyyden hankkiminen. Motiivina opiskelun aloittamiselle saattaa olla myös alan vaihtaminen tai uuden ammatin hankkiminen. Opiskelu aikuisiällä voi olla myös elämäntapa tai harrastus.

Aikuisopiskelijat ovat yleensä motivoituneita opiskeluunsa. Työn ja opiskelun yhteensovittaminen kuitenkin on haasteellista. Tasapainottelu perheen, työn asettamien vaatimusten ja opiskelun aikataulujen välillä on vaativaa. Pylkkösen (2006, 10) mukaan aikuisen elämäkokemuksesta on hyötyä ja työssä opitun yhdistäminen auttaa opiskelussa. Pylkkönen teki selvityksen teknillisen korkeakoulun aikuisopiskelijoiden tarpeista. Perheelliset aikuisopiskelijat kokivat, että arjen sujuminen vaatii joustavuutta ja monia uhrauksia.

Yksilön elämäntilanteella on oma vaikutuksensa siihen, päätetäänkö opiskelu aloitetaan aikuisiällä. Pikkaraisen (2002, 33) mukaan kimmokkeen opiskelun aloittamiselle aikuisiässä voi antaa jokin ulkoinen muutostekijä kuten lasten aikuistuminen, avioero, leskeksi jääminen, eläkkeelle siirtyminen tai ikääntyminen.

Rinne ym. (2003, 28) pohtivat, että kaikupohjana aikuisopiskelulle toimivat oman elämän kulttuuriset rakennetekijät kuten opiskelijan lapsuudenkoti, vanhempien koulutus ja arvomaailma, yhteiskunnallinen asema, aikaisemmat opiskelu- ja työkokemukset sekä perheen, puolison ja ystävien muodostama sosiaalinen verkosto. Heidän mukaansa monilla hyvinkin subjektiivisilta vaikuttavilla tekijöillä on yhteydet olemassaolomme annettuihin, yksilöstä riippumattomiin syvärakenteisiin.

Yksilön kouluttautuminen viestii rekrytoijalle tai työnantajalle aktiivisesta, kehitysmiskykyisestä ja –haluisesta henkilöstä. Rinne ym. (2003, 25) toteavat, että opis-

kelemalla ja kouluttautumalla yksilö voi näyttää kehittymistähtonsa, uusintaa työmarkkinakelpoisuuttaan ja lisätä menestymismahdollisuuksiaan yhä kovenevassa kilpailussa.

Kouluttautumisella on positiivisia vaikutuksia myös yksilön omiin käsityksiin tulevaisuuden työnäkymistä. Jokinen ja Luoma-Keturi (2006, 66-69) tarkastelevat, minkälainen vaikutus koulutuksella on työelämässä pysymiseen. Heidän mukaansa kouluttautumalla työntekijä uskoo parempaan työllistettävyyteensä. Koulutus antaa myös turvallisuuden tunnetta. Koulutuksen avulla mahdollistetaan työpaikan vaihtaminen ja lisätään kykyä työmarkkinoilla liikkumiseen. Koulutus lisää yksilöiden motivaatiota toimia työelämässä, koska se tukee ammatillista identiteettiä. Heidän mukaansa koulutus lisää toimintakykyä ja aktiivisuutta kaikilla elämän alueilla.

Okkosen (2008) mukaan vuonna 2008 tehdystä aikuiskoulutustutkimuksesta selviää, että suomalaisten asenne uuden oppimiseen on myönteinen ja koulutuksen merkitykseen uskotaan laajasti. Uuden oppimisella koetaan olevan merkitystä työn kannalta sekä opiskelijan itsensä kannalta. Oppimista pitävät tärkeänä erityisesti ne, jotka ovat kouluttautuneet ja jotka osallistuvat eniten aikuiskoulutukseen.

3.3 Aikuisopiskelijatyypit ja erilaiset lähtökohdat

Useissa eri tutkimuksissa on jaoteltu aikuisopiskelijoita erilaisiin tyypeihin. Rinne ym. (2003, 154) jakavat avoimen yliopiston opiskelijat elämänhallinnan ja kouluttautumismotiivin perusteella seuraaviin tyypeihin: urasuuntautuneet, elämäntaopiskelijat, muutoshakuiset sekä tutkintotavoitteiset. Kivilehto (2007, 69-70) tutki aikuisopiskelijoiden kokemuksia opetus- ja oppimisympäristöistä sekä lähestymistavoista oppimiseen. Hän jakaa Helsingin yliopiston avoimen yliopiston aikuisopiskelijat tutkimuksessaan kolmeen ryhmään, joita ovat: ammatillisen osaamisen kehittäjät (40 %), nuoret tutkinnontavoittelijat (24 %) ja aikuiset oppijat (36 %).

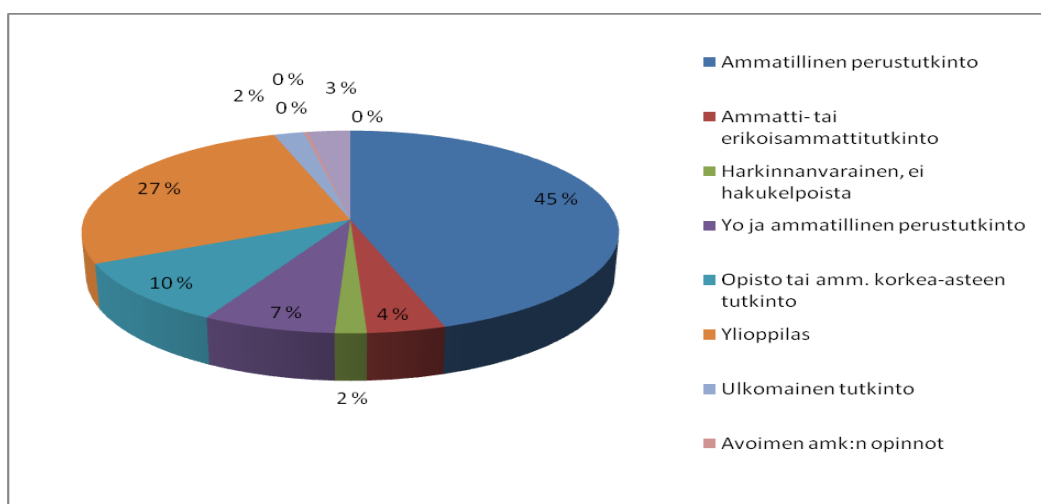
Ojala (2008, 102) puolestaan jakaa ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon haikutuneet seuraaviin opiskelijatyyppeihin: nuoret, veteraaniopiskelijat, putkikoulutautajat ja elinikäiset oppijat. Jälkimmäisten osuus on joukosta suurin. Tämä elinikäisten oppijoiden ryhmä oli omaksunut elinikäisen oppimisen trendin, jossa kou-

lutus ja työelämä vuorottelevat keskenään. Ojala (s. 103) huomauttaa yllättyneensä siitä, että eroja koulutusmotiveissa ja koulutusodotuksissa ryhmien välillä ei ollut juurikaan huomattavissa.

Jauhiainen, Nori ja Alho-Malmelin (2007, 34) jakavat avoimen yliopiston opiskelijat nuoriin kouluttautujiin, perinteisiin opiskelijoihin, laajan skaalan kuluttajiin ja hyvässä asemassa oleviin. Perinteisten opiskelijoiden he mainitsevat olevan keskiikäisiä naisia, joiden opiskelu liittyy usein elämänmuutokseen tai kriisiin. He opiskelevat myös pyrkiessään saamaan paremman työn. Hyvässä asemassa olevat ovat jo valmiiksi hyvin kouluttautuneita ja palkattuja. He ovat parhaassa työiässä ja opiskelevat, koska heillä on pakonomainen tarve kehittää itseään sekä ylläpitää ja lisätä kilpailukykyään työmarkkinoilla.

Opiskelu aloitetaan aikuisiällä erilaisista lähtökohdista. Aikuisopiskelijoilla on erilaisia pohjakoulutuksia. AMKOTA-tilaston mukaan (Taskila 2009, 23) vuonna 2008 aikuisopiskelijoista 22,7 % oli pohjakoulutukseltaan ylioppilaita, 26,2 prosentilla oli opistoasteen tai ylemmän opistoasteen koulutus, 38,6 prosentilla ammatillinen tutkinto ja 12,5 prosentilla muu tutkinto vastaanottaessaan opiskelupaikan ammattikorkeakoulussa.

Vuonna 2012 ammattikorkeakouluihin hakeneiden pohjakoulutus on nähtävissä kuvioista 1. Sen mukaan lähes puolella hakijoista on ammatillinen perustutkinto.

Kuvio 1. Hakijoiden pohjakoulutus ammattikorkeakoulujen aikuisten yhteishaussa (Ammattikorkeakoulujen aikuisten yhteishaku, 2012)

Aikuisopiskelijan aikaisemmista opinnoista on saattanut jo kuluja paljonkin aikaa. Aikuisilla on kuitenkin kosolti työelämässä hankittuja tietoja ja taitoja. Ilola (2007, 67) huomauttaakin, että jokainen aikuisopiskelija on koulutuksessa ja erilaisissa oppimistilanteissa läsnä yksilönä ja suuntautuu koulutukseen ja oppimiseen omista lähtökohdistaan. Opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja perustiedot asettavat aikuisten ohjaukselle ja opetukselle useita haasteita.

Onnismaan (2007, 72) mukaan tutkintotavoitteisessa aikuisopiskelussa ohjaus kohdistuu osaamisen tunnistamiseen, opiskelun, oppimisen ja ammatillisen kehittymisen ohjaukseen sekä osaamisen tunnustamiseen eli tutkinnon suorittamisen ohjaukseen. Työtä kehittävä näkökulma on kaikkien tutkintojen lähtökohtana. Onnismaa muistuttaa, että henkilökohtaistaminen on opiskelijan tavoitteista ja tarpeista lähtevän toiminnan rakentamista yhdessä opiskelijan kanssa, toisin sanoen oppimisen ja ammatillisen kehittymisen rakentamista.

Elinikäisen oppimisen neuvoston ohjelmajulistuksessa (2010, 3) mainitaan, että osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta on tehtävä toimiva työkalu erityisesti aikuiskoulutukseen. Neuvosto esittää, että siihen kehitettäisiin elinikäisen oppimisen opintokirja, joka tukisi osaamisen tunnistamista työelämässä ja koulutuksessa.

On hienoa ja kannatettavaa, että yhteiskunta, koulutusorganisaatiot ja työnantajat mahdollistavat elinikäisen oppimisen ja aikuisopiskelun. Vierivä kivi ei sammaloidu. Asialla on kuitenkin käänttöpuolensa. Elinikäisestä oppimisesta ja itsensä kehittämisestä on tullut nykypäivänä suorastaan kansalaisen velvollisuus. Onnismaa (2007, 70) huomauttaakin, että elinikäisen oppimisen korostaminen vaatii jatkuvasti joustamaan, toistuvasti oppimaan ja mukautumaan.

Onnismaan pohdintoihin perustuen herääkin kysymys, missä kohtaa yksilön rajat tulevat vastaan. Uupumus, loppuun palaminen ja riittämättömyyden tunne ovat seurauksia siitä, että vaatimukset käyvät ylivoimaisiksi. Kaikille opiskelu ei ole mahdollista. Yksilön elämäntilanne saattaa asettaa esteitä kouluttautumiselle. Kaikilla ei ole riittävästi voimia tai resursseja kouluttautumiselle.

3.4 SeAMK:n aikuiskoulutus

Suomen virallinen tilasto [viitattu 4.2.2013] määrittelee, että ammattikorkeakoulukoulutuksella tarkoitetaan ammattikorkeakouluissa järjestettävää koulutusta. Ammattikorkeakouluissa on mahdollista suorittaa mm. ammattikorkeakoulututkintoja ja ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja. Ammattikorkeakoulututkinto vastaa alempaa korkeakoulututkintoa.

Seinäjoen ammattikorkeakoulussa on mahdollista suorittaa tutkinto myös työn ohessa. Nämä aikuisille suunnatut opinnot suunnitellaan työelämässä esiintyneiden tarpeiden mukaan. Aikuiskoulutukseen haetaan yhteishaulilla ja yhtenä pääsyvaatimuksena on kahden vuoden työkokemus alalta. Koulutusohjelmatarjonta vaihtelee vuosittain, sillä työelämälähtöinen kysyntä määrää, millä aloilla koulutusta järjestetään (Seinäjoen ammattikorkeakoulu 20.2.2013.) Opetusministeriö myöntää ammattikorkeakouluille koulutusohjelmien opetusluvut.

Suomen virallisen tilaston [viitattu 4.2.2013] mukaan vuonna 2012 ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa aikuiskoulutuksessa aloitti opintonsa Suomessa 6490 opiskelijaa. Seinäjoen ammattikorkeakoulun aikuiskoulutuksessa aloitti 316 opiskelijaa, aikuisopiskelijoiden kokonaismäärän ollessa SeAMK:ssa samana vuonna yhteensä 801.

Seinäjoen ammattikorkeakoulussa järjestettiin (Seinäjoen ammattikorkeakoulu, [viitattu 19.10.2012]) tutkintoon johtavaa koulutusta vuonna 2012 aikuisille seuraavilla aloilla:

1. Kulttuuri
 - kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma
 - kulttuurituotannon koulutusohjelma
2. Liiketalouden- ja hallinnon ala
 - liiketalouden koulutusohjelma
 - pk-yrittäjyyden koulutusohjelma
3. Tekniikan ja liikenteen ala
 - automaatiotekniikan koulutusohjelma
 - bio- ja elintarviketekniikan koulutusohjelma

- kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelma
 - rakennusalan työnjohdon koulutusohjelma
 - rakennustekniikan koulutusohjelma
 - tietotekniikan koulutusohjelma
4. Luonnonvara ja ympäristöala
- maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
5. Sosiaali- ja terveysala
- hoitotyön koulutusohjelma
 - sosiaalialan koulutusohjelma
 - vanhustyön koulutusohjelma
6. Ravitsemisala
- palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma

Aikuiskoulutuksen opetus pohjautuu nuorten koulutuksessa käytettäviin opetus-suunnitelmiin. Opintojen laajuus on koulutusohjelmasta riippuen joko 210 tai 240 opintopistettä.

Aikuispuolen opinnot järjestetään monimuoto-opiskeluna. Suuri osa SeAMK:n aikuisopiskelijoista onkin työssäkäyviä. Lähijaksoja on monilla koulutusohjelmilla ainoastaan 1-2 kuukaudessa, joten suurin osa opinnoista toteutetaan itsenäisesti.

4 TIEDONHANKINNAN TEORIOITA

4.1 Tiedontarpeista tiedonhankintaan

Tarvitsemme tietoa päivittäin eri tilanteissa. Tiedontarpeet vaihtelevat arkisista käytännön tilanteista työelämän, opiskelun ja vapaa-ajan tiedontarpeisiin. Käsitteenä tiedontarvetta on kuitenkin mahdotonta määritellä täysin yksiselitteisesti. Savolainen (1999, 79) mainitsee, että tarpeen käsitettä tutkittaessa nousevat esiin monitulkintaiset sukulaistermit kuten ”halu”, ”intressi” ja ”motiivi”. Haasio ja Savolainen (2004, 21) lisäävät näihin sukulaistermeihin myös termin ”uskomukset”. Heidän mukaansa kaikki edellä mainitut termit viittaavat toimintaa virittäviin tai liikkeelle saaviin tekijöihin, mutta on vaikea osoittaa yksityiskohtaisemmin, miten ne suuntaavat tiedonhankintaa.

Haasio ja Savolainen (2004, 20) jakavat tiedontarpeet ammatillisiin ja ei-ammattillisiin tiedontarpeisiin. Jako ei välttämättä ole mustavalkoinen, sillä usein tiedot ja taidot, joita kartutetaan vapaa-aikana, palvelevat myös ammatillisia tarpeita, ja päinvastoin. Työelämään ja päätoimiseen opiskeluun liittyviä ammatillisen tiedonhankinnan käsitteitä voidaan myös tarkentaa viittaamalla tiettyyn ammattiryhmään tai ammattikäytäntöön. Tällöin voidaan puhua tieteellisen tiedon tarpeista, hankinnasta ja käytöstä.

Haasion ja Savolaisen (2004, 28) mukaan tiedonhankinta on tiedontarpeesta lähtevää toimintaa, jonka tarkoituksena on tunnistaa relevantteja tiedonlähteitä ja kanavia, hakeutua näille lähteille ja kanaville sekä valita tiettyjä lähteitä ja kanavia, jotta niitä voitaisiin hyödyntää tiedontarpeiden tyydyttämiseksi.

Tietoa hankitaan eri lähteistä. Perinteiset tiedonlähteet kuten kirjat, sanomalehdet, radio ja televisio ovat saaneet rinnalleen valtavan määrän internetin välityksellä saatavilla olevia tiedonlähteitä. Internetin myötä Google on tuttu lähes jokaiselle ja sosiaalinen media kasvattaa jatkuvasti suosiotaan. Kaverilta tai kollegalta kysyminen on myös tiedonhankintaa. Osa tiedosta hankitaankin aktiivisesti toimimalla. Haasio ja Savolainen (2004, 28) viittaavat tällöin kyseessä olevan tarkoituksellisen ja systemaattisen tiedonhankinnan oman itsen ulkopuolisista lähteistä. Myös omi-

en, aikaisempien kokemusten hyödyntäminen palauttamalla mieleen käytettyjä menettelytapoja voidaan heidän mukaansa määritellä tiedonhankinnaksi.

Laajasti ottaen myös passiivisesti vastaanotettu tieto sisältyy tiedonhankintaan. Tiedon tulva on valtava, emmekä voi välttyä näkemästä lööppejä ja mainoksia tai kuulemasta uutisia tai keskustelunpätkiä. Saatamme myös törmätä tietoon ennalta aavistamatta. Haasio ja Savolainen (s. 28) mainitsevatkin anglosaksisten tutkijoiden käyttävän termiä sattumanvarainen tiedonhankinta.

Työelämässä alan uusimman tiedon seuraaminen on tärkeää ammattitaidon ylläpitämiseksi. Myös opiskelu vaatii tiedonhankintaa. Nykyaikaiset oppimismenetelmät herättävät opiskelijassa tiedontarpeita sekä edellyttävät opiskelijan omaavan tiedonhankintataitoja. Opiskelija ei voi olettaa, että opettaja suoltaa hänelle valmiina kaiken tarvittavan tiedon, vaan hänen on itsekin otettava asioista selvää. Tehtävistä suoriutumiseen opiskelija tarvitsee relevantteja tiedonlähteitä eivätkä ne välttämättä löydy pelkästään googlettamalla. Elenius (8.11.2012) muistuttaakin, että tavoitteelliseen oppimiseen kuuluu tutkitun tiedon käyttö eli kirjat, lehdet ja muut tiedon lähteet.

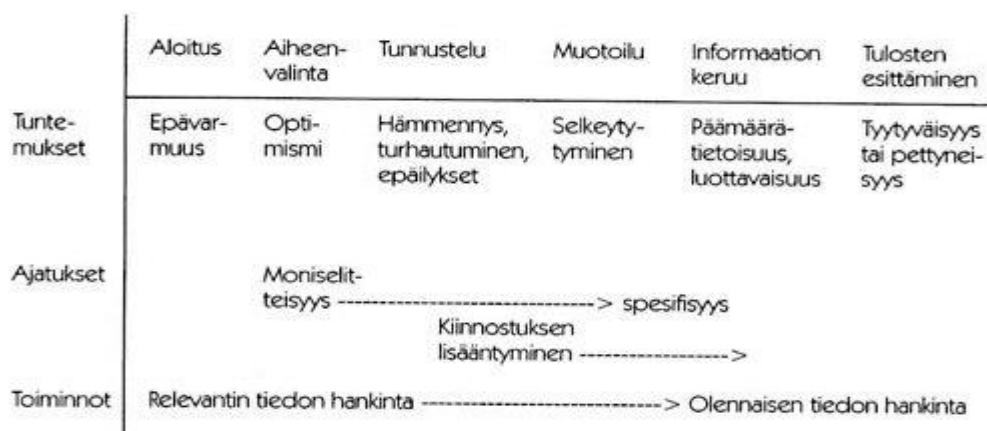
Haasio ja Savolainen (2004, 25) viittaavat Choon (1999, 62-75) teoriaan, jonka mukaan tiedontarpeisiin, kuten myös tiedonhankintaan ja tiedonkäyttöön liittyy kognitiivisia, affektiivisia ja tilannesidonnaisia elementtejä. Heidän mukaansa tiedonhankintaprosessin käynnistyessä on tärkeää, mitä eri lähteitä ja kanavia tiedonhankkija kokee olevan käytettävissä. Lähteiden ja kanavien tavoitettavuus sekä käsitykset ja kokemukset ponnistuksista, joita lähteille pääseminen tiedonhankkijalta vaatii, vaikuttavat prosessiin. Käsitykset tiedonlähteen laadusta, luotettavuudesta, ajankohtaisuudesta sekä kattavuudesta määrittävät lähteille hakeutumista. Tiedonhankkijan motivaatiotaso, kielitaito ja tiedonhankintataidot vaikuttavat lähteiden tavoitettavuutta koskeviin käsityksiin.

Kirjasto tarjoaa opiskelijan käyttöön ajankohtaista, luotettavaa, valikoitua ja laadukasta tietoa. Kirjastosta on saatavana kirjoja, lehtiä ja verkkotiedonlähteitä. Kirjaston palvelu, neuvonta sekä tiedonhankinnan opetus tähtäävät siihen, että opiskelijat saavat tarvittavat tiedonhankintataidot niiden hyödyntämiseen.

4.2 Carol C. Kulthaun prosessimalli

Haasio ja Savolainen (2004, 83) mainitsevat Carol C. Kulthaun (2004, 45) tiedonhankinnan prosessimallista tulleen yksi suosituimmista tiedonhankintatutkimuksen malleista. Kulthaun mielestä konstruktiiivinen malli, jota on aikaisemmin sovellettu oppimiseen ja ajatteluun, sopii myös tiedonhankintaan. Konstruktiiivisen oppimisen käsitys perustuu siihen, että oppiminen on vaiheittainen prosessi, jossa hankittu tieto sovelletaan aiemmin opittuun. Yhteensovittamisen myötä yksilön käsitys maailmasta muuttuu.

Kulthau ottaa huomioon affektiiviset ja kognitiiviset seikat jäsentäessään tiedonhankinnan prosessia. Tiedonhankinnan vaiheita analysoidessaan Kulthau kiinnittää huomiota yksilön ajatuksiin, tuntemuksiin ja toimintoihin prosessin eri vaiheissa. Kuviossa 2 esitetään Kulthaun (2004, 24) prosessimalli.

Kuvio 2. Kulthaun prosessimalli (Haasio & Savolainen 2004, 84).

Esimerkkinä voidaan kuvitella, että opiskelijan tehtävänä on laajan esseen kirjoittaminen. Kulthaun (2004, 44) mukaan tiedonhankinta lähtee liikkeelle epävarmuuden kognitiivisesta tilasta. Aloitusvaiheessa opiskelija vertaa ongelmaa aikaisem-

piin kokemuksiin ja yrittää suhteuttaa sen niihin. Tuntemukset ovat yleensä negatiivisia ja tehtävä saattaa tuntua vaikealta. Toimintoina tässä vaiheessa saattaa olla opiskelijan keskustelu opettajan tai koulukaverin kanssa tai internetin selailu.

Kulthau (2004, 46) määrittelee aiheenvalinnan seuraavaksi vaiheeksi. Tällöin valitaan yleissuunta, jota kohti lähdetään etenemään. Tämä karsiikin vaihtoehtoja, niin että aihe selkiytyy. Tiedonhankkijan tunnetila muuttuu yleensä optisemmaksi tässä vaiheessa. Ajatukset ovat kuitenkin moniselitteisiä, sillä aiheen tulkinta saattaa olla vielä selkiytymätön. Opiskelija käyttää hakuteoksia tai kysyy kirjastonhoitajalta neuvoa.

Aiheen tunnustelu on tiedonhankinnan kolmas vaihe (mts. 47.) Opiskelija etsii lisätietoja ja hakee aiheelle omaa näkökulmaa. Hämmennys, turhautuminen ja epäilykset saattavat vallata mielen. Koska teemojen kehittäminen on vielä jäsentymätön, saattaa hakusanojen keksiminen olla vielä hankalaa. Ratkaisevan tärkeä vaihe on teeman muotoilu (mts. 48) Kun tässä onnistutaan, tiedonhaut voidaan muotoilla tarkasti, koska aihe on saatu rajattua. Relevantit lähteet alkavat löytyä ja tiedonhankkijan tuntemukset selkiytyvät.

Kulthaun prosessimallin (mts. 49) mukaan informaation keruu voidaan aloittaa. Opiskelija kokoaa ja seuroo tiedon eri lähteistä. Päämäärätietoisuus ja luottavaisuus tehtävän onnistumista kohtaan ovat pinnalla. Jos hyväksytyt tulokset saavutetaan, positiivisuus on huipussaan, mutta jos epäonnistutaan, mielen valtaa pettymys. Viimeinen vaihe on esittäminen, jossa tiedonhankinnan tulokset ja valmis essee viestitään muille.

Kulthaun prosessimalli pohjautuu tutkimuksiin, joissa hän on tutkinut laajasti lukion opiskelijoiden tiedonhankintaa ja sitä, miten he etsivät kirjastosta tietoa. Kulthaun malli sopii ammatillisen tiedon hankinnan tarkentaville analyyseille. Sillä on tutkittu mm. miten erityyppisiä lähteitä hyödynnetään tai lähdeviitteiden / tiedonlähteiden relevanssiarvioiden tutkimiseen. Haasio ja Savolainen (2004, 87) mainitsevat, että Kulthaun malli tarjoaa hedelmällisen lähtökohdan tiedon hankinnan tarkentaville analyyseille. Analyysejä voidaan laajentaa myös tiedonhaku tutkimukseen.

Opinnäytetyössäni haastattelen SeAMK:n aikuisopiskelijoita saadakseni selville, miten he ovat hyödyntäneet kirjastopalveluja opiskelunsa aikana. Pyrin kartoitta-

maan myös heidän affektiivisiä tuntemuksiaan. Minkä he ovat kokeneet vaikeaksi ja minkä helpoksi? Millä tavalla he ovat kokeneet kirjaston palvelujen tukeneen opiskeluprosessejaan?

Laajojen esseiden laatiminen on aikuisopiskelijan arkipäivää. Kirjoitustyön aloittaminen saattaa tuntua vaikealta, välillä ylivoimaiseltakin. Kulthau erittelee tiedonhankintaprosessin eri vaiheet yksityiskohtaisesti. Hänen prosessimallistaan voidaan havaita, että kirjaston palvelut ja henkilökunnan puoleen kääntyminen tiedonhankinnan eri vaiheissa selkiyttävät opiskelijan kirjoitustyön aiheen valintaa, tunnustelua ja muotoilua. Hämmennys, turhautuminen ja epäilykset väistyvät, kun opiskelija saa apua hakusanojen muotoilemiseen ja relevanttien tiedonlähteiden löytymiseen. Tiedonhankinnan opetuksen ansiosta opiskelijan oman alan tiedonlähteiden tuntemus karttuu ja myös opiskelijan itsenäiset tiedonhankintataidot kehittyvät.

4.3 T. D. Wilson ja tiedonhankinnan esteet

Haasio ja Savolainen (2004, 71) avaavat Wilsonin teoriaa tiedontarpeisiin ja tiedonhankintaan vaikuttavista tekijöistä. Wilsonin ensimmäisen 1981 ilmestyneen mallin mukaan tiedonhankintaa määrittävät fysiologisten, affektiivisten ja kognitiivisten tarpeiden tietty yhdistelmä, eivät niinkään ns. tiedontarpeet. Edellä mainittujen perustarpeiden tyydyttämiseen saattaa liittyä tiedonhankintaa. Yksilön elämää määrittävät ympäröivä kulttuuri, fyysinen ympäristö, työ sekä arvot, normit ja rooliodotukset jotka niistä lähtevät. Myös yksilön tiedonhankintaa määrittävät arvot ja yhteisölliset normit.

Wilson (1981, 3-15) on tutkinut tiedonhankinnan polkuja, jotka liittyvät eri tiedonlähteiden ja kanavien valintaan ja käyttöön. Yksilön elämismaailma eli päivittäinen ympäristö, jossa tietoa hankitaan ja käytetään vaikuttaa tiedonhankintaan. Elämismaailmaan liittyvät myös yksilön aikaisemmat kokemukset tiedonhankkijana ja käyttäjänä. Tiedon universumiin kuuluvat kaikki tietovarannot, jotka ovat käytettävissä. Wilson todistaa, että tiedonhankinnassa hyödynnetään vaihtelevasti eri lähteitä ja kanavia ja niitä yhdistellään kulloistenkin tarpeiden mukaan.

Haasio ja Savolainen (2004, 74-75) kertovat Wilsonin laajentaneen malliaan 1990-luvulla. Wilson ei enää korosta pelkästään perustarpeita tiedonhankinnan viriämiseksi, vaan myöntyy käsitteelle tiedontarve. Tiedontarve ei kuitenkaan automaattisesti johda tiedonhankintaan. Wilson lähestyy Kulthaun käsityksiä affektiivisten tekijöiden vaikutuksista tiedonhankintaan. Yksilön stressinhallinta, motivoituneisuus ja viitseliäisyys ovat määrittäviä tekijöitä tiedonhankintakäyttäytymisessä. Wilson ottaa huomioon myös yksilön iän, koulutustason vaikutuksen unohtamatta jo aiemmin korostamiaan ympäristö- ja roolimallitekijöitä. Tiedonlähteiden ominaisuudet kuten kieli ja formaatti saattavat olla merkittäviä.

Monenlaiset esteet saattavat rajoittaa opiskelijan tiedonhankintaa. Esteitä voivat aiheuttaa fyysiset tekijät, kuten se, että kirjasto sijaitsee liian kaukana. Kirjaston aukioloajat saattavat olla sellaiset, ettei kirjastoon ehditä. Aikapula voi rajoittaa tiedonhankintaa tai kirjaston käyttöä muullakin tavoin.

Tiedonhankintaa rajoittavaksi esteeksi voi muodostua myös ilmestymiskieli. Saattaa olla, aiheesta saatavilla oleva informaatio on ilmestynyt ainoastaan esim. saksaksi eikä tiedonhankkijan kielitaito riitä sen hyödyntämiseen. Taloudellisia esteitä voivat muodostaa kaukolainamaksut tai lehtiartikkeleista perittävät kopiomaksut. Kaikkiin tiedonlähteisiin ei ole mahdollista päästä käsiksi. Ja vaikka opiskelijalla olisi pääsy tiedonlähteeseen esim. tieteelliseen julkaisuun, puutteellisten tiedonhankintataitojen vuoksi julkaisua ei päästä hyödyntämään.

Wilson (1997, 47) tuo esille myös riski-palkinto-teorian tiedonlähteitä valittaessa. Tiedonhankkijan valitessa tiedonlähdettä hänen punnittavakseen tulee, onko tietolähteestä saatava hyöty verrannollinen kustannuksiin ja ponnistuksiin nähden. Tiedonhankkijan oma viitseliäisyys ja se, miten tärkeäksi hän tehtävän kokee, vaikuttavat olennaisesti siihen, paljonko hän on valmis uhraamaan aikaa ja vaivaa sekä mahdollisesti myös rahaa tiedonhankintaan.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, mitkä Wilsonin mainitsemat tiedonhankinnan esteet tulevat esille aikuisopiskelijoiden ryhmähaastatteluissa. Lisäksi pyritään selvittämään, kuinka paljon motivoituneisuus ja viitseliäisyys sekä ajankäyttöön liittyvät tekijät vaikuttavat aikuisopiskelijoiden tiedonhankintakäyttäytymiseen ja kirjastonkäyttöön.

5 TUTKIMUSMENETELMÄ

5.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimusmenetelmää valittaessa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, mikä tutkimusmenetelmä toimii parhaiten tutkimusongelman ratkaisemiseksi. Laadullinen ja määrällinen tutkimus kiinnittävät huomion eri asioihin. Räsänen (2005, 89) mukaan kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuskohde pelkistetään numeeriseen muotoon ja kvalitatiivisessa verbaaliseen eli kielelliseen muotoon. Kvantitatiivisen tutkimuksen perustuessa tilastotietoihin pyrkii kvalitatiivinen tutkimus ymmärtämään tutkimuksen kohdetta. Siksi se soveltuu nimenomaan ihmistieteisiin. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 23) viittaavat suomenkielisiin metodioppaisiin ja tutkimusraportteihin, joissa laadullista tutkimusta kuvataan sanoilla laadullinen, kvalitatiivinen, pehmeä, ymmärtävä ja ihmistutkimus.

Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006) mukaan tyypillisiä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, elämäkerrat, kirjeet, päiväkirjat ja havainnointi. Aineistojen tarinallisuus on hyvin tyypillistä. Tutkimuksen raportointi ei perustu tiukkoihin formaatteihin vaan saattaa olla kerronnallista ja luovaakin.

Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisotoksella. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2004, 152) tähdentävät, että kohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja pyritään ymmärtämään sitä. Pyritään selvittämään ilmiön merkitys ja tarkoitus. Myös Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2006) huomauttavat, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitteena on usein jonkin ilmiön ymmärtäminen, ei tilastollisten yhteyksien etsiminen. Tämä mahdollistaa sen, ettei tutkimusaineiston tarvitse välttämättä olla suuri, joskus yksikin tapaus voi riittää. Eskola ja Suoranta (2000, 19) muistuttavat että laadullisen aineiston perustuu aineistoon eli on aineistolähtöistä. Lukkoon lyötyjä ennakko-oletuksia tuloksista ei yleensä ole. Sen sijaan hypoteeseja pyritään keksimään. Tutkijan asema korostuu, koska tutkimus perustuu hänen subjektiivisiin tulkintoihinsa.

Ronkaisen, Pelkosen, Lindblom-Ylänteen ja Paavilaisen (2011, 81) mukaan laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on ajatus merkitysten keskeisyydestä. Kieli, symbolit, vakiintuneet tavat ymmärtää, puhua ja käydä keskusteluja, ympäröivä kulttuuri ja sen itsestään selvät toimintatavat ja instituutiot ovat aina osa ihmisten kokemusta ja siitä kertomista. Ihminen elämismaailmansa kokijana, havainnoijana ja toimijana on korostetusti laadullisen tutkimuksen keskiössä. Laadulliseen tutkimukseen kuuluu tietynlainen kokonaisvaltaisuus. Esimerkiksi yksittäinen haastattelulausuma pyritään tulkitsemaan ottamalla huomioon henkilön elämänhistoria ja keskusteluyhteys.

5.2 Ryhmähaastattelu

Valitsin opinnäytetyöni aineistonkeruumenetelmäksi ryhmähaastattelun, koska siinä saadaan tietoja tehokkaasti useilta henkilöiltä yhtä aikaa. Kananen (2010, 53) mainitseekin ryhmähaastattelun säästävän haastattelijan aikaa, kun useampien havaintoyksiköiden haastattelu suoritetaan kerralla. Ryhmähaastattelun avulla on mahdollisuus saada tiivistettyä tietoa.

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 211) mainitsevat, että Hedgesin (1985, 71-91) mukaan ryhmähaastattelun kontrolloivalla vaikutuksella on todettu olevan sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia. Myönteistä on, että ryhmässä asiat muistuvat paremmin mieleen ja väärin ymmärrysten mahdollisuus vähenee. Ryhmän kannalta kielteisten asioiden esille tuominen voi kuitenkin olla vaikeaa. Ryhmässä saattaa olla dominoivia henkilöitä, jotka pyrkivät liiaksi vaikuttamaan keskustelun kulkuun. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara muistuttavat, että nämä seikat on otettava huomioon tuloksia tulkittaessa ja johtopäätöksiä tehtäessä.

Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2009, 58) toteavat, että ryhmähaastattelu voidaan toteuttaa esimerkiksi teemahaastattelurungon avulla, jolloin haastattelijalla pitää huolen siitä, että kaikki teemat käydään läpi. Haastattelijalla pyrkii innostamaan kaikkia ryhmän jäseniä monipuoliseen keskusteluun. Tavoitteena on, että keskustelu on vapaamuotoista, joten strukturoitu lomake ei sovellu ryhmähaastatteluihin. Eskolan ja Suorannan (2000, 96) mukaan haastateltavien ihmisten joukon pitäisi

olla suhteellisen homogeeninen ryhmä. Kaikkien tulisi ymmärtää esitetyt kysymykset ja käytetyt käsitteet, jolloin keskustelukin olisi mahdollista.

Haastattelijan rooli korostuu ryhmähaastattelussa. Hänen on syytä huolehtia, ettei keskustelu rönsyile liiaksi ja että valituissa teemoissa pysytään. Haastattelijan tehtävänä on pyrkiä estämään dominointi ja pyrkiä huolehtimaan, että kaikki ryhmän jäsenet saavat äänensä kuuluville ja mielipiteensä sanottua.

Hirsjärvi ja Hurme (2001, 61) mainitsevat, että Watts ja Ebbutt (1987, 27) pohtivat haastattelijan asemaa ryhmähaastattelussa vuorovaikutuksen näkökulmasta. Heidän mukaansa haastattelijan asema on ongelmallinen. Mikäli ryhmähaastattelun lähtökohtana on vuorovaikutus osallistujien kesken, on haastattelijan rooli erilainen kuin kahdenkeskisessä haastattelussa. Keskustelun aikaansaaminen ja helpottaminen ryhmässä tulisi heidän mukaansa olla haastattelijan tavoitteena, ei niinkään perinteinen haastatteleminen.

Eskola ja Suoranta (2000, 97) toteavat haasteelliseksi ryhmähaastattelun toteutamisessa sen, että pitää saada useampi ihminen kerralla samaan aikaan ja paikkaan. Kieltäytymiset ovat melko yleisiä. Lisäksi he mainitsevat ryhmähaastattelun purkamisen saattavan olla haasteellista, koska ihmisten puhuessa samaan aikaan voi olla hankalaa erottaa nauhalta kuka puhuu. Litterointi kannattaakin suorittaa mahdollisimman pian haastattelun jälkeen. Tällöin haastattelutilanne on vielä tuoreena mielessä.

5.3 Fokusryhmät

Solatie (2001, 10) mukaan fokusryhmät eli ryhmäkeskustelut ovat noin 6-8 henkilön tilaisuuksia, joissa ihmiset vaihtavat keskenään kokemuksia, tuntemuksia ja mielipiteitä ohjaavan tutkijan valvonnassa. Keskustelu etenee tietyn keskustelurungon mukaisesti. Keskustelua täydentävät rungon ulkopuolelta tulevat asiat. Tutkija tarkkailee teeman kannalta tärkeitä asioita ja ohjaa ryhmää täydentämään niitä.

Ryhmän jäsenet kutsutaan keskusteluun. Heidät on tarkoin valittu. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 62) käyttävät termiä täsmäryhmähaastattelu ja muistuttavat, että

ryhmän jäsenet ovat usein alan asiantuntijoita tai henkilöitä, joiden mielipiteillä ja asenteilla on vaikutusta tutkittavaan asiaan. Ryhmällä on tavoite, joka on määritelty. Tavoite ilmoitetaan osallistujille.

Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 62) mukaan ryhmän toiminnassa saattaa olla erityinen teema. He kertovat ryhmiä tyypitellyn seuraavalla tavalla: Arvioivissa, kuvailevissa ryhmissä osallistujia pyydetään esittämään tuntemuksensa esim. jostain uudesta tuotteesta tai palvelusta. Tämä onkin ryhmäkeskustelun yleisin muoto. Fokusryhmähaastatteluja käytetään usein markkinoinnin apuna. Niiden avulla pyritään selvittämään miksi jotain tuotetta tai palvelua käytetään tai ollaan käyttämättä. Käyttäytymistä kuvastavissa ryhmissä osanottajille näytetään esim. jokin elokuva ja heidän reaktionsa ovat arvioinnin kohteena. Riskisuuntautuneessa ryhmässä osanottajia arvioidaan sen suhteen miten halukkaita he ovat ottamaan vastaan haasteita, kun tulokset vaihtelevat. Demonstroivassa, pedagogisessa ryhmässä osallistujia valistetaan, että he voivat ymmärtää jonkin tuotteen tai uuden palvelun tai toimintatavan suhteessa omiin tarpeisiinsa.

Solatie (2001, 12) mukaan fokusryhmän hyviä puolia on mm. se, että se mahdollistaa ihmisen käyttäytymisen ymmärtämisen. Se tarjoaa asiakkaan näkökulman tutkittavaan asiaan. Haastateltavat tuntevat olonsa rentoutuneeksi ryhmässä ja vastaavat kysymyksiin omalla kielellään puhuessaan itselleen tärkeistä asioista.

Solatie (2001, 15) mainitsee Fernin (1981, 444) listaavan seuraavat neljä teoriaa, jotka selittävät fokusryhmien toimivuutta. Ryhmäteorian (deindividuation theory) mukaan keskustelijoiden anonyymisyys, muiden läsnäolo ja pienempi henkilökohtainen vastuu johtavat vähemmän pidättyväiseen ja estottomampaan käyttäytymiseen. Sosiaalisen kanssakäymisen teorian (social facilitation theory) mukaan muiden ihmisten läsnäolo saa ihmisen aktiivisemmaksi, puheliaammaksi ja virittäytyneemmäksi. Vastuun jakamisen teorian (diffusion of responsibility) mukaan ihminen on mielipiteillään osa ryhmää. Yksittäinen mielipide on osa ryhmän mielipidetä ja se saa ihmisen kertomaan mielipiteensä vapaammin. Sosiaalisen vaikutuksen teoria (social impact theory) kokoaa kolme aiemmin esitettyä teoriaa. Sen mukaan muiden ihmisten läsnäolo, mielipiteet ja toiminta vaikuttavat yksilöön, mikä saa hänet ilmaisemaan mielipiteensä normaalia avoimemmin.

Kruener ja Casey (2009, 55) kehottavat pitämään fokusryhmähaastattelun kysymykset yksinkertaisina ja muotoilemaan ne niin, että ne kuulostavat keskustelunomaisilta. Kysymykset tulee laatia niin, että ne etenevät yleisistä kysymyksistä yksityiskohtaisiin.

Bäckström (2012, 10) kiteyttää, että fokusryhmän vetäjän tulisi muistaa seuraavat asiat vetäessään keskusteluryhmää: Vetäjän tulee selittää selkeästi ryhmän tarkoitus. Hänen tulee auttaa ihmisiä rentoutumaan ja helpottaa vuoropuhelua osallistujien välillä. Vetäjä ei vastaa kysymyksiin tai väitteisiin vaan palauttaa ne ryhmälle. Hänen ei tulisi siis selvittää sisältöjä eikä sekaantua keskustelun kulkuun. Myöskään hyväksynnän osoittaminen tai minkään kannan puolesta vaikuttaminen ei ole suotavaa fokusryhmän vetäjälle. On parempi, ettei vetäjä tunne ennalta ryhmän osallistujia. Ryhmän vetäjä pyrkii saamaan aikaan vapaata keskustelua ja ehdottaa siirtymistä toiseen keskusteluteemaan, kun on sen aika.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Solatieen (2001, 10) mukaan yleensä yksi fokusryhmätutkimus sisältää 3-6 ryhmäkeskustelua. Keskusteluja voi olla enemmänkin. Niiden minimimäärä on kuitenkin kaksi, se ei tosin ole suositeltava eikä riittävä määrä. Päädyin tekemään neljän hengen haastattelua.

6.1 Haastattelun kysymykset ja haastateltavien tavoittaminen

Haastattelujen sisältö koostui pääteemoista, jotka oli purettu alakysymyksiin. Haastattelukysymykset perustuivat tutkimustehtävään. Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada kirjastolle yksityiskohtaista tietoa aikuisopiskelijan kokemuksista kirjaston palveluista sekä tiedonhankinnan opetuksesta.

Haastattelurungon kysymykset jaettiin teemoihin, jotka käsittelivät kirjaston palveluja, tiedonhankinnan opetusta, kirjaston verkkosivuja ja e-aineistoja sekä kirjaston markkinointia ja tiedottamista. Lisäksi kysymyksissä kartoitettiin aikuisopiskelijoiden näkemyksiä itsestään opiskelijoina ja kirjaston käyttäjinä. Kysymyksillä kartoitettiin haastateltavien tietoisuutta, kokemuksia ja toiveita koskien kirjastoa sekä sitä, miten he olivat opiskelujensa aikana hyödyntäneet kirjaston tarjoamia palveluja mukaan lukien tiedonhankinnan opetus. Pyysin kahdelta kirjaston informaatikolta kommentteja haastattelusuunnitelmasta ja osa kysymyksistä perustui heidän ehdotuksiinsa.

Seinäjoen korkeakoulukirjaston asiakaskunta koostuu pääasiassa opiskelijoista. Tutkimuksessani keskityn aikuisopiskelijoihin. Aikuisopiskelijat ovat varsin heterogeeninen ryhmä ja oletin heidän kirjastonkäyttönsä poikkeavan jonkin verran nuorisooasteen opiskelijoista. Rajasin informanttijoukon käsittämään SeAMK:n aikuisopiskelijat, jotka olivat opintojensa loppuvaiheessa. Tämä siksi, että loppuvaiheen opiskelijoilla on eniten kokemusta kirjastonkäytöstä ja tiedonhankinnan opetukseen osallistumisesta. Kokemusten kautta heille on ehtinyt muodostua mielipiteitä. Lisäksi suurin osa loppuvaiheen opiskelijoista on jo aloittanut opinnäytetyön kirjoittamisprosessin. Viimeistään siinä vaiheessa opiskelija havahtuu kirjaston palvelujen tarvitsijaksi.

Otaksuin aikuisopiskelijat suhteellisen vaikeasti tavoitettavaksi ryhmäksi. He ovat yleensä eri puolilta maakuntaa ja Suomea. Suurin osa käy säännöllisesti työssä opiskelun ohella. Monilla on myös perhe. Oletin heidän elämänsä olevan tiukasti aikataulutettua. Päätelin, että haastattelut oli parasta toteuttaa kontaktituntien yhteydessä, koska en luultavasti muuten olisi saanut ryhmää yhtäaikaisesti koolle.

Otin yhteyttä eri alojen aikuiskoulutusvastaaviin ja tutoropettajiin selvittääkseni, mistä SeAMK:n koulutusohjelmista löytyisi edellä kuvattuja aikuisopiskelijaryhmiä. Heidän ja kirjaston informaatikkojen suosiollisella avustuksella sain selville tarkoitukseen sopivia ryhmiä ja tietoja kyseisten ryhmien aikatauluista. Haastatteluajat järjestyivät suhteellisen helposti. Haastatteluryhmän osallistujat valikoituivat paikapäällä vapaaehtoisuuteen perustuen. Yhden haastatteluryhmän osallistujat oli opettaja valinnut minulle jo etukäteen.

Sain haastatteluryhmät liiketalouden, tuotantotalouden, maaseutuelinkeinojen ja hoitotyön koulutusohjelmista. Haastateltavat ryhmät asioivat pääsääntöisesti Kampuskirjastossa, Maaseutualan kirjastossa ja Terveyskirjastossa. Nämä kirjastot ovat parhaillaan menossa olevan rakenneuudistuksen jälkeen jäljelle jääviä Seinäjoen korkeakoulukirjaston toimipisteitä.

Ryhmien jäsenet olivat iältään 26 - 51-vuotiaita. Kunkin ryhmän jäsenet olivat toisilleen tuttuja, koska he kuuluivat samoihin opiskeluryhmiin. Neljästä ryhmästä yksi koostui miehistä ja kolmen ryhmän osallistujat olivat naisia. Ryhmien sukupuolijakautuma ei ollut suunniteltu, vaan ryhmät muodostuivat sattumanvaraisesti. Olisin toivonut, että edes yksi ryhmistä olisi ollut sukupuolijakautumaltaan sekar ryhmä, mutta tällä kertaa se ei onnistunut. Suurin osa haastateltavista oli jo aloittanut opinnäytetyön tekemisen.

6.2 Haastattelutilanteet

Haastattelut toteutettiin aikuisopiskelijoiden kontaktituntien yhteydessä marras- ja joulukuussa 2012.

Valitsin tutkimusaineiston keräämistavaksi teemahaastattelun. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 48) mukaan teemahaastattelulle on keskeistä se, ettei määritelmä

sido haastattelua tiettyyn leiriin, kvantitatiiviseen tai kvalitatiiviseen. Se ei ota kantaa haastattelukertojen määrään, eikä siihen, miten ”syvälle” aiheen kehittelyssä mennään. Oleellisinta haastattelun toteutuksessa on, että yksityiskohtaisen kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Tämä vapauttaa haastattelun tutkijan näkökulmasta ja tuo tutkittavien äänen kuuluviin. Teemahaastattelu ottaa myös huomioon sen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa.

Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 48) mukaan teemahaastattelu etenee ennakkoon mietittyjen teemojen varassa. Haastattelijalla on haastattelutilanteissa kuitenkin liikkumavaraa. Toteuttamissani haastatteluissa laatimani haastattelun runko (liite 1) toimi haastattelun kulkua ohjaavana asiakirjana. Sen avulla varmistin, että jokaisen ryhmän kanssa käsiteltiin samat aihealueet.

Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2006) mainitsevat, että teemahaastattelu on keskustelunomainen tilanne, jossa käydään läpi ennalta suunniteltuja teemoja. Teemojen puhumisjärjestys on vapaa eikä asioista välttämättä puhuta kaikkien haastateltavien kanssa samassa laajuudessa. Haastatteluissa noudatin pääosin teemojen järjestystä yrittäen välttää jo esille tulleiden teemojen liiallista toistoa. Pyrin luomaan haastattelutilanteista leppoisia jutteluhetkiä, siinä pääosin onnistuen. En puhunut kirjakieltä, eivätkä sitä tehneet haastateltavatkaan, mikä tuleekin varsin hyvin esille lainauksista, joita olen poiminut kommentteista.

Taltioin kaikki haastattelut diginauhurille. Haastattelujen nauhoittaminen aiheutti oletettavasti jonkin verran varautuneisuutta haastateltavissa. Esitin haastattelujen alussa toiveen, että päälle puhumista vältettäisiin litteroinnin helpottamiseksi. Eräs ryhmä sanoi haastattelun jälkeen varoneensa toistensa päälle puhumista ja varomisen vaikuttaneen heidän keskinäiseen kommunikointiinsa.

Kunkin haastattelun kesto oli yleensä noin tunti. Yksi haastatteluista oli huomattavasti lyhempi. Huomasin haastattelun alussa, että diginauhurin latausvirta oli loppumaisillaan. Niinpä tulin kyseisessä haastattelussa kiirehtineeksi siirtyessäni aiheesta seuraavaan. Kaikki teemat kuitenkin käsiteltiin.

Litteroin haastattelut sanasta sanaan. Työvaihe oli työläs, mutta sujui suhteellisen sujuvasti. Ainut hankaluus oli erottaa joidenkin haastateltavien ääniä toisistaan. En

jäänyt sitä miettimään, koska olennaista aineistossa on mielestäni se, mitä sanotaan, eikä se, kuka sanoo. Litteroitua aineistoa kertyi n. 50 sivua.

7 TULOKSET

Tutkimus toteutettiin järjestämällä neljä ryhmähaastattelua, joissa kussakin oli neljä keskustelijaa. Osallistujat ovat SeAMK:n koulutusohjelmien aikuisryhmien opiskelijoita. Kukin haastatteluryhmä koostui saman alan opiskelijoista. En mainitse osallistujien koulutusohjelmia nimeltä, vaan olen numeroinut ryhmät ykkösestä neloseen. Olen antanut haastateltaville kirjaintunnisteet A:sta D:hen merkiten kirjaimen eteen haastatteluryhmää osoittavan numeron. Tällä tavoin haastateltavien anonymiteetti säilyy. Kommentteja lainatessani käytän haastateltavista tunnuksia 1A-D, 2A-D, 3A-D ja 4A-D. Litteroidessani haastattelujen nauhoituksia, en ole aina pystynyt erottamaan haastateltavien ääniä toisistaan. Sen vuoksi muutamat kommentit on ilmaistu ainoastaan mainitsemalla haastattelun numero.

Tutkimusaineiston analysointia tehdään periaatteessa koko prosessin ajan. Jo haastattelutilanteissa oli huomattavissa, mitkä teemat nousivat esille. Litteroituani haastattelut luin ne ajatuksella pariin kertaan läpi. Sen jälkeen merkitsin teksteihin värikoodeilla huomionarvoiset asiat. Tiivistin jokaisen haastattelun keskeisen annin avainsanoiksi, joita käytin hyväkseni analyysissä. Koska haastatteluja oli vain neljä, opin jopa muistamaan tärkeät kommentit ulkoa.

Pohdin sitten, valitsenko aineiston analysointitavaksi luokittelun vai teemoittelun. Tuomen ja Sarajärven (2009, 93) mukaan luokittelu on kvantitatiivinen analyysi sisällön teemoin. Käsitteiden ja ydinsanojen esiintymismäärät haastatteluissa olisi voinut laskea. Teemoittelussa ei esiintymien lukumäärällä ole merkitystä, vaan siinä korostuu, mitä kustakin teemasta on sanottu. Teemoittelu valikoitui analysointimenetelmäksi aineistonkeräysmenetelmän johdosta. Koska aineiston keräysmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, oli aineiston pilkkominen teemoihin helppoa ja luontevaa.

Haastatteluaineisto on laaja, eikä kaikkien teemojen tasapuolinen esille tuominen ole mielekästä. Opinnäytetyön toimeksiantajan näkökulmasta on syytä nostaa tarkasteluun ensisijaisesti kirjaston palveluista ja tiedonhankinnan opetuksesta saatu palaute sekä niitä koskevat kehittämistoiveet.

Haastattelujen aineiston sisällönanalyysissä nostan esille teemoja, jotka tukevat parhaiten tutkimustehtävää. Opinnäytetyön tarkoituksena on saada Seinäjoen korkeakoulukirjastolle syvällistä tietoa aikuisopiskelijan kirjastonkäytön sekä tiedonhankinnanopetuksen kokemuksista. Lisäksi nostan aineistosta esille seikkoja, jotka kuvaavat aikuisopiskelijan kokemuksia opiskelusta ja siihen liittyvästä kirjastonkäytöstä. Pyrin myös selvittämään, onko aikuisopiskelijoilla tarvetta saada erityistä ohjausta. Analyysissä kiinnitän huomiota myös siihen, mitkä teemat korostuivat haastatteluissa ja mitkä seikat tulivat esiin useamman ryhmän palautteessa.

7.1 Kirjaston palvelut

Jokaisen neljän haastattelun kaikki osallistujat olivat tietoisia Seinäjoen korkeakoulukirjaston palveluista. Kaikki olivat asioineet jossakin (yleensä oman yksikkönsä) toimipisteessä ja kaikilla oli kirjastokortti. Lisäksi he olivat osallistuneet kirjaston järjestämään tiedonhankinnan opetukseen.

Kirjaston palveluista mainittiin kirjojen lainaaminen ja varaaminen, neuvonta, aineiston tilaaminen toisesta toimipisteestä, hyllyvaraus, tietokantojen etäkäyttö, e-kirjan lainaaminen, kaukolainaus, sähköpostiviestit, kirjamyynti ja henkilökohtainen tiedonhankinnan ohjaus. Haku- ja viitetietokannoista mainittiin käytetyn Plaria, Theseusta, RT-kortteja, SFS-standardeja, Terveysporttia ja EViikkiä.

Kirjaston palveluihin oltiin tyytyväisiä. Moitteita palveluista en saanut kerättyä, vaikka jokaisessa haastattelussa korostin, että kritiikki olisi tervetullutta. Kommentit kirjaston palveluista olivat positiivisia. Aikuisopiskelijat olivat palveluun tyytyväisiä ja suorastaan ylistivät palvelua.

Aiva mahtavaa palvelua sieltä saa. (Haastateltava 4B.)

Tosi hyvin toimii. Aivan loistava! (Haastateltava 3C.)

Ylistävän palautteen sekaan mahtui kuitenkin yksi pohdintaa aiheuttava asia. Osassa kirjaston toimipisteitä asiakaspalvelusta vastaa ainoastaan yksi työntekijä. Tällaisen kirjaston asiakkaat mainitsivat ruokatunnilla asiainnin hankalaksi henkilökunnan ruokatunnin ajoittuessa samaan aikaan opiskelijoiden tauon kanssa.

Muuten ihan hyvää palvelua, mutta täällä on tosi hankalaa, kun on vaan yksi työntekijä joka käy syömässä itekki justiin silloin ruokatauon aikaan kun kävis tuola, niin sitte siellä ei oo ketään paikalla. (Haastateltava 2B.)

Yksittäisistä palveluista hyllyvaraus koettiin hyväksi uudistukseksi ja se keräsi kiitosta kolmen ryhmän keskuudessa. Ainoastaan yksi ryhmä ei ollut tietoinen Plarin hyllyvarausmahdollisuudesta. He mainitsivat varanneensa kirjastossa paikalla olevia kirjoja puhelimitse. Hyllyvaraus on palvelu, joka mahdollistaa paikalla olevan aineiston varaamisen verkossa kirjaston palveluun kirjautuneena. Asiakas voi valita haluamansa noutopaikan. Tilattu aineisto toimitetaan haluttuun noutopaikkaan ilmaiseksi. Asiakkaille hyllyvarauksen tekeminen verkossa on ollut mahdollista kevästä 2010 lähtien. Palvelu on kasvattanut jatkuvasti suosiotaan ja sen tunnettuus on koko ajan kasvanut, joten vuoden 2012 aikana tehtyjen varausten määrä kaksinkertaistui edelliseen vuoteen verrattuna. Tehtyjen hyllyvarausten määrä oli vuoden 2012 lopussa 7933 kpl.

Ja nyt vielä ehdottomasti parantunut se, että saa hyllyvarauksen tehdä. Tai varauspyynnön, että voi paikalla olevankin kirjan varata. (Haastateltava 3B.)

Mä oon onnistunu saamaan hyvin. Joskus kun oon kattellu, että näkee, että on vaan yksi painos niin laittanu sen hyllyvarauksen, että tietää, että se nyt sitte on varattu. Nopeammin se kone sen varaa, kuin omat jalat. Jos on tunti kesken. (Haastateltava 2D.)

7.2 Kirjaston aukioloajat

Kirjastojen aukioloaikoihin kohdistui eniten toivomuksia. Laajempia aukioloaikoja toivottiin jokaisessa haastatteluryhmässä. Kolme ryhmää esitti toiveen vahvasti korostettuna, yksi ryhmä mainitsi aukioloaikatoiveen huomattavasti lievemmin. Aikuisopiskelijat kokivat, etteivät he ehtineet asioida tai työskennellä kirjastossa riittävästi kiireisten aikataulujensa vuoksi nykyisten aukioloaikojen puitteissa. Osa koki, että kirjastossa asioinnin joutui hoitamaan liian hätäisesti, kun he yrittivät lyhyiden taukojen aikana nopeasti hoitaa myös kirjastoasiat.

Tulee aina sellasia hätälainoja, ei välttämättä edes oikeita kirjoja kun yrittää pyyhkästä siihen.. (Haastateltava 2D.)

On huomattava, että haastateltavat ryhmät asioivat Korkeakoulukirjaston eri toimipisteissä ja niiden aukioloajat poikkeavat toisistaan. Kampuskirjasto on avoinna joka arkipäivä kello 18:aan ja Terveyskirjasto kello 17:ään asti. Muissa toimipisteissä (Muotoilun kirjastoa lukuun ottamatta) aukioloaika on useimpina päivinä kello 16:een saakka lukuun ottamatta yhtä pidempää klo 18:n ja perjantain klo 14:n sulkemisaikaa. Palautteesta päätellen kirjastojen aukioloajat eivät ole riittävät aikuisopiskelijan näkökulmasta. Koska valtaosa aikuisopiskelijoista käy opiskelun ohella myös töissä, painottuu kirjaston käyttö illan tunteihin.

Oliskohan se, että se painottuu lähinnä neljän jälkeen. Töiden loppumisen jälkeen mennään kirjastoon. Ei siellä aamupäivällä eikä päivällä keritä käydä. Se on neljästä kuuteen se asiointiaika. (Haastateltava 1A.)

Muulla kuin opiskelupaikkakunnalla asuvat aikuisopiskelijat mainitsivat Korkeakoulukirjaston toimipisteiden fyysisen käytön rajoittuvan lähijaksoihin. He toivoivat pidempiä aukioloja, että voisivat lähijakson aikana jäädä iltaisin tekemään tehtäviään tai opinnäytetyötään kirjastoon pidemmäksi aikaa.

Vois olla jonakin päivänä niin, että aukeaisi vähän myöhemmin ja olis pidempään, vaikka kahdeksaan auki. Auttais kyllä. Siellä kerkiäis koulun jälkeenki neljä tuntia istumaan, ettei sitte ku pääsee vauhtiin tarttisi lopettaa justiin ku tekee jotain isompaa työtä. (Haastateltava 4D.)

Edellisessä lainauksessa esitettiin toivomus aukioloajasta jopa kello 20:een saakka. Toiveen tarkoituksena oli saada lisää työskentelyaikaa kirjastossa. Muissa kommenteissa toivottiin, että aukioloaika olisi kello 19:ään saakka kuten yleisissä kirjastoissakin. Vaihtelevien aukioloaikojen tarkistaminen kirjaston nettisivuilta koettiin hankalaksi.

Eiks normaalit kirjastot oo seitsemään auki maanantaista torstaihin. Samat ajat, niin ei tarvisi koko ajan kattella niitä aukioloaikoja. Mutta ei se varmaan oo tosiaan mahdollista, mutta ku ehkä jossain Kampuskirjastolla. (Haastateltava 2B.)

Haastateltavat toivat kuitenkin esille ymmärryksensä siitä, etteivät laajennetut aukioloajat ole kirjastojen kannalta aivan yksinkertaiset toteuttaa. Kustannuspoliittisten näkökohtien ja henkilökunnan riittävyden uskottiin vaikuttavan rajoittavasti

mahdollisuuksiin kirjaston laajennetuista aukioloista. Ironisesti eräs haasteltava muisti mainita myös sen, että jokainen katsoo tarpeet omasta näkökulmastaan.

Just niin, että joinain päivinä vois olla, silloin kun MÄ tarviin, niin se vois olla. (Haastateltava 2A.)

Miehistä koostuva ryhmä ei kokenut nykyisiä aukioloaikoja erityisen ongelmallisiksi. Totesivat kuitenkin, että aukioloajat voisivat olla vieläkin pidemmät.

Ei mulla ainakaan mitään ongelmaa oo. Palautuksenki oon saanu tehdä postiluukun kautta. (Haastateltava 1C.)

Mutta voishan ne olla vieläki pidemmät. (Haastateltava 1B.)

7.3 Tiedonhankinnan opetus

Kaikissa ryhmäkeskusteluissa tuli esille, että tiedonhankinnan kurssi koettiin tärkeäksi ja sen opiskelua tukeva tehtävä tunnustettiin. Tiedonhankinnan kurssin koettiin antaneen hyvät eväät etenkin opinnäytetyön tekemistä varten.

On hyvä, että on menty kaikki perusasioista lähtien. On avattu kuinka aihe syntyy esim. opinnäytetyöhön. Ja mitä siitä... kun lähetään sitä työtä tekemään. Että mitä kaikkea siinä otetaan huomioon, että kuinka sitä tietoa haetaan ja kuinka sitä valikoidaan että se on hyvä se työ. (Haastateltava 4D.)

Tiedonhankinnan kurssin koettiin monipuolistaneen opiskelijoiden tiedonhankintataitoja. Kun aikaisempi tiedonhaku oli kohdistunut ainoastaan Googlen avulla löytyviin osumiin tai yhteen kirjastosta lainattuun kirjaan, oli tehtäviin käytettyjen lähteiden määrä lisääntynyt opetuksen ansiosta. Erilaiset hakumahdollisuudet; kuten sanojen yhdistely, katkaiseminen ja usealla hakusanalla etsiminen oli aikaan saanut opiskelijoiden keskuudessa uusia oivalluksia tiedonhakutilanteisiin.

Mutta kurssi oli hyvä. En mä ainakaan ollu ymmärtäny sellasia hakusanojen yhdistämisiiä. Normaali KVG:tä käyttäny ikänsä niin sitte sitä oli; Jaa näinki voi tehdä, okei! [...] On se vaikuttanu, koska osaa hakea ihan eri tavalla. Ja nyt sitte ymmärsi, että ai jaa; mä voin kirjoittaa tänne monta eri sanaa ja eri muodoissa. (Haastateltava 3C.)

Etin tietoa sieltä, en mä käytä mitään googlea. Niinku lähihoitajakou-
lussa käytti googlea, sieltä vaan kaikki mistä helpoimmalla saadaan,
mutta nyt on oppinu käyttämään etäpalveluita ja sieltä löytyy tosi hy-
vin. (Haastateltava 4D.)

Seinäjoen ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmaan sisältyy tiedonhankinnan
opetusta 1-3 pistettä. Eniten toivomuksia ja kritiikkiä kohdistui tiedonhankinnan
kurssin järjestämisen ajankohtaan. Kurssi toteutetaan eri koulutusohjelmissa eri
tavoin. Kurssi järjestetään useissa koulutusohjelmissa (ei kuitenkaan kaikissa) jo-
ko yhtenä kahden opintopisteen kokonaisuutena tai niin, että sen lisäksi tutkimus-
menetelmien kurssiin, joka toteutetaan viimeisenä vuotena ennen opinnäytetyön
aloittamista, sisältyy tiedonhankinnan osio. Toteutuksen ja lukujärjestyksen vaihte-
lusta johtuen ryhmien kommentit vaihtelivat. Kaksi neljästä ryhmästä esitti toiveen
tiedonhankinnan kurssin järjestämisestä heti opintojen alussa. Nämä ryhmät (2 ja
3) kokivat kurssin olleen liian myöhään ja he olivat sitä mieltä, että kurssilla saadut
tiedonhankintataidot olisivat olleet tarpeen jo opintojen alusta alkaen.

Se oli mun mielestä väärään aikaan, me oltiin jouduttu ettimään sitä
tietoa jo muilla kursseilla. Ajankohta oli vähä.. (Haastateltava 3x.)

Niin, ehkä jos se olis ollu siinä opintojen alus, niin siitä olis tullu sellä-
nen käytäntö itelle, että olis oikeesti käyttäny niitä kaikkia tietokantoja
ja.. Mutta nyt se on ollu vähä sellasta että: no, kunhan tämä tehtävä
saadaan tästä pois. (Haastateltava 2B.)

Ainoastaan yksi ryhmä (1) koki tiedonhankinnan kurssin olleen liian aikaisin, koska
kurssilla saatavat tiedot olivat ehtineet unohtua opinnäytetyön tekemiseen ryhdyt-
täessä.

Niin se vois olla, jotta se olis myöhemmin se kurssi. Kun varmaan kui-
tenki eniten käytetään justiin siinä opinnäytetyövaihees. Siitä on jo ai-
ka kauan. (Haastateltava 1B.)

Tämä justihin tää, että neljännen vuoden syksyllä se viimeinen silaus
siitä tiedonhankinnan, jotta miten sitä tietoa haetaan ja vähä niinku
kertausta tai se kurssi järjestää vasta silloin. Nyt se tulee vähä liian ai-
kasin. (Haastateltava 1A.)

Pääsääntöisesti kurssi toteutetaan kahdessa osassa ja niinpä onkin positiivista huomioida, että koulutusohjelman, jossa kurssi oli järjestetty kahdessa erässä, haastatteluryhmä (4) antoi myönteistä palautetta kaksiosaisesta toteutuksesta:

Olihan se hyvä kurssi silloin aluksikin, kun ei niitä muista. Ja tosi hyvin käytiin läpille kaikki, että mitä mistäkin haetaan ja millä tavalla. Ja nyt on hyvä, kun niitä on vähän kerrattu, kun ei niitä oikein muista taas siitä, mitä se oli silloin alkuopiskelujen aikana. (Haastateltava 4x.)

Tiedonhankinnan kurssin tehtävät olivat erään ryhmän (2) jäseniltä vielä pääosin tekemättä. Kurssi koettiin liian laajaksi ja sen tiivistämistä esitettiin yhden haastateltavan toiveesta:

Noo, kyllä siinä tuli jotaki vinkkejä siihen miten sitä materiaalia hakee vaikka siihen oppariin tai tehtävään, mutta sen olis voinu supistaa vähän lyhyempään ehkä mun mielestä ja ainaki se etätehtävä mikä oli niin se oli aika tylsä. Koska meillä tehtäviä kyllä piisaa vaikka kuinka. Joten tommoset tehtävät jää vähän sellasiksi ainakin itellä, että tekee nyt jotaki vähä sinnepäin. Ei se oikein jaksa motivoida kyllä. (Haastateltava 2B.)

7.4 Henkilökunnan hyödyntäminen

Aikuisopiskelijat kertoivat hyödyntäneensä kirjaston henkilökuntaa tiedonhankinta-ongelmissa asioidessaan kirjastossa. Neuvoja henkilökunnalta oli pyydetty ja saatu mm. dokumentteihin tai tiedostoihin, jotka eivät olleet löytyneet tai avautuneet kotikoneella. Henkilökunnalta oli kysytty hakusanoja suomen ja etenkin vieraskielisen aineiston hakemiseen. Theseuksen ja Plarin hakuominaisuuksiin mainittiin saadun valaistusta niin ikään henkilökunnalta. Tiedonhakuohjelmien käytön opastusta mainittiin myös pyydetyn ja saadun henkilökunnalta. Henkilökunnan palvelun mainittiin olleen avuliasta, ystävällistä ja asiantuntevaa.

Se on hyvin ystävällistä. Ja ihan asiantuntevaa, heti neuvottihin, ja sanottihin, jotta täältä ja täältä. Mäki kysyin sitä, että mitenkä mä saan ne, nää, nää, ei standardit... vaan nää rakennus, RT-kortit. Että kuinka? Mä kotona yritin ja mä en hoksINU, aika pitkän polun kautta piti hakea. Sitte ne löyty ne RT-kortitki. . (Haastateltava 1A.)

Mä olin maanantaina. Justiin kävin niin mä ihan pyysin sitä tiskin takana olevaa ihmistä: Miten mä haen, kun niillä tiedoilla millä mä koekelin niin mä en löytäny sitä opinnäytetyötä. Olisin kattonu valmiita töitä vähä. Niin hän mulle opetti Zeuksesta. [Theseus] (Haastateltava 3A.)

Osa aikuisopiskelijoista oli tehnyt opinnäytetyötään kirjastossa. Kirjastossa työskennellessään opiskelijat kokivat henkilökunnalta saadun tuen ja neuvojen olleen avainasemassa työn eri vaiheissa.

Me ollaan tehty melkein kokonaan opinnäytetyö siellä kirjastos istumalla ja on saanu koko ajan käydä pyytämäs apua ja Petri, onko hän joku informaatikko, on käyny kattomas, että meillä on lähteetkin merkitty oikein. Ja on kyllä saanu tosi hyvää palvelua. . (Haastateltava 4x.)

Ainoastaan yksi haastateltava mainitsi varsinaisen henkilökohtaisen tiedonhankinnan opastuksen. Jokaisella Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijalla ja henkilökunnan edustajalla on oikeus varata kirjaston informaatikko tunnin ajaksi saadaakseen maksutta henkilökohtaista tiedonhaun ohjausta aloittaessaan tutkimus- tai opinnäytetyötä. Edellä mainittu opiskelija aikoo varata kirjaston informaatikolta henkilökohtaisen opastuksen ennen opinnäytetyön aloittamista.

Joo, mutta kyllä mä ajattelin, että kun mä rupeen opinnäytetyötä tekemään niin kyllä mä meen vielä. Pyydän, siinähan on mahdollisuus, että saa hakee henkilökohtasta opetusta. Mä aattelin että kaikkia artikkelia ja semmosia niin, että katotaas ny vielä yhres. (Haastateltava 3A.)

7.5 E-aineistot

Tiedonhankinnan opetuksen ansiosta aikuisopiskelijat olivat tietoisia kirjaston tarjoamista e-aineistoista. Kirjaston sivujen kautta käytettävät e-lehdet, e-kirjat, ja poikkeuksetta jokin oman alan viitetietokanta tulivat mainituksi jokaisessa haastattelussa. Kolmessa ryhmässä oli henkilö tai kaksi, jotka mainitsivat lainanneensa jokin e-kirjan. Lainaamisessa oli koettu jonkin verran hankaluuksia. Jokaisesta ryhmästä löytyi ainakin yksi haastateltava, jolta ensimmäinen e-kirjan lainaus oli epäonnistunut.

Niinku ne e-lainat niin mähän käämmäsin ekan e-lainan, kun en mä tienny miten se tapahtuu. Mä luin sen jotenkin, mikä se on. Ja sitte mä kokeilin sen tehdä ja lainasin yhden kirjan sillä ja tietenkkin että tulikohan se nyt mulle sitte. Kävin sitten tässä koulun koneella kattomassa ja totesin että joo, tuli se tänne. Ja menin kotiin ja yritin ruveta lukemaan sitä, niin eihän sitä saanutkaan, kun se on se, missä koneella sen aukasee, niin se on siinä. Eliikkä mulla kuitenkin se materiaali... niinku en mä saanu sitä koskaan käyttöön. . (Haastateltava 2D.)

Useissa e-aineistoissa on rajoitetut käyttölisenssit. E-kirjan voi yleensä lainata vain yksi asiakas kerrallaan. Esimerkiksi SFS-standardit on rajattu siten, että niiden käyttö on mahdollista ainoastaan koulun verkossa. Vuoden 2013 alusta standardien maksimikäyttäjämäärä on nostettu viidestä kahdeksaan. Rajoitettujen lisenssien mainittiin tulleen vastaan e-aineistojen kohdalla.

Mä yritin kans samaa, mutta mä en saanu sitä e-kirjana. Onko niistä sitte niin vähä niitä kappalemäärällisesti käytössä niitä? Mikä se olis, joku lisenssi tai joku, en tiedä. (Haastateltava 3x.)

Ne standardit on, tuota, kun sen saa vain täällä koululla auki. Sitä ei pysty kotona aukasemaan, kun siinä on ne tietyt lisenssit. Niin onhan se tietenkki hyvä, ku jokainen aukaasis kotona, niin sinne ei pääsisi kukaan. (Haastateltava 1A.)

E-kirjan lainaaminen saattaa myös jäädä toteutumatta jonkin pienen asian, kuten kirjastokortin katoamisen vuoksi. (Ellibs:n e-kirjat lainataan Plari- kirjastokortin tunnuksilla.) Mikäli e-kirjan lainaamista ei oltu kokeiltu, se tuntuu näiden haastattelujen perusteella johtuvan siitä, että paperiversio oli ollut saatavana. Perinteinen kirja koettiin käyttöominaisuuksiltaan mukavammaksi. Jos on valittavana perinteinen tai e-kirja, kallistuu aikuisopiskelijan valinta edelleen paperiseen versioon.

Sen (kirjan) kans on kivempi mennä sänkyyn. (naurua) Konetta on vähä häjy siirtää. (Haastateltava 3B.)

E-aineistojen käytössä ilmenneistä hankaluuksista mainittiin myös se, ettei löydetty tiedosto auennutkaan, ainakaan kotikoneella. Myös ohjelmistopäivitykset olivat voineet estää pääsyn haluttuihin tiedostoihin.

7.6 Kirjaston tiedottaminen ja markkinointi

Kirjaston viestintä on monikanavaista. Kirjaston omat internet-sivut, Twitter, Facebook ja uutuuksena tammikuussa 2013 avattu kirjaston blogi Plarattua ovat paikallislehtien, Klasi-TV:n ja sähköpostin ohella esimerkkejä siitä, miten monipuolista viestintä nykyisin on.

Sähköposti mainittiin jokaisessa haastattelussa kirjaston tiedottamisen tehokkaimpana kanavana. Erääntyvästä aineistosta tuleva sähköpostiviesti keräsi kiitosta. Maakunnan toimipisteissä on tapana lähettää sähköpostia opiskelijoille ja henkilökunnalle aukiolomuutoksista. Palautteesta päätellen viestintä on tavoittanut kohde-ryhmänsä erinomaisesti. Kampuskirjaston asiakaskunta on niin laaja, että yksittäisten aukiolomuutosten tiedottaminen sähköpostitse ei ole järkevää. Ainoastaan pitempiaikaisista esim. kesän aukioloajoista tiedotetaan opiskelijoille ja henkilökunnalle suunnatuilla massasähköposteilla. Kirjaston ovelta oleva tiedote aukioloista sekä aukiolomuutoksista mainittiin haastatteluissa myös oivalliseksi tavaksi saada aukioloaikoja koskeva viesti asiakkaille. Kirjaston poistokirjamyyntien markkinointi oli niin ikään noteerattu sähköpostiviestinnästä.

Yleisesti koettiin, että sähköpostia tulee todella paljon, jopa liikaa. Yksittäisiin viesteihin ei välttämättä ehditä tai jakseta reagoida. Jos koetaan, ettei viesti koske itseä, sitä ei välttämättä lueta lainkaan. Tästä voidaan vetää johtopäätökset, että kirjaston sähköpostiviestintää ei kannata ainakaan lisätä.

Vaikka valtaosa aikuisopiskelijoista oli Facebookin käyttäjiä, ei yksikään haastatteluista ollut kirjaston fani Facebookissa eikä seuraaja Twitterissä. Syyksi mainittiin, ettei kukaan ole pyytänyt tai ettei ole ollut tapana fanittaa muitakaan yrityksiä tai yhteisöjä. Yhdessä haastattelussa heräsi kysymys, mitä hyötyä siitä mahtaisi olla.

Ainoastaan yksi haastateltavista mainitsi huomanneensa kirjaston etusivulla uutisvirta-laatikot. Uutisvirta-laatikoihin päivittyvät reaaliaikaisesti Twitteristä kirjaston palvelu- ja aukioloaikamuutokset sekä kirjaston Facebook-päivitykset, joissa mm. nostetaan esille kirjaston aineistoja, vinkataan kirjoja ja lehtiartikkeleita sekä kerrotaan tapahtumista ja muista ajankohtaisista aiheista. Viestinnällä pyritään markki-

noimaan kirjastoa epävirallisesti ja hauskaasti. Perjantain pino on yksi esimerkki tästä.

7.7 Kehittämistoiveet

Toivomuslistan kärjessä olivat kirjaston laajemmat aukioloajat. Toive esitettiin kaikissa ryhmissä. Ja kuten jo aiemmin tuli mainittua, myös tiedonhankinnan kurssin toteuttamisajankohtaan kohdistui useita toivomuksia. Kaksi neljästä ryhmästä esitti toiveen tiedonhankinnan kurssin järjestämisestä heti opintojen alussa. Kyseiset ryhmät kokivat kurssin olleen liian myöhään ja he olivat sitä mieltä, että kurssilla saadut tiedonhankintataidot olisivat olleet tarpeen opintojen alusta alkaen. Sen sijaan yksi ryhmä koki tiedonhankinnan kurssin olleen liian aikaisin, koska kurssilla saatavat tiedot olivat ehtineet unohtua heidän ryhtyessään opinnäytetyön tekemiseen.

Kehittämistoiveena kirjastolle mainittiin lainattavasta aineistosta tulostuva eräpäiväkuitti. Toive esiintyi ainoastaan yhdessä haastattelussa.

Se on tosi huono, ettei saa itelleen kuittia, missä on se eräpäivä. En mä ainakaan ikinä niitä oikeesti muista, vaikka se kuinka monta kertaa sanois tuos. (Haastateltava 2B.)

Seinäjoen korkeakoulukirjaston kirjojen laina-aika on kurssikirjojen osalta kaksi viikkoa muiden kirjojen laina-ajan ollessa neljä viikkoa. Toivomus pidemmästä lainausaika-ajasta tuli esille eräässä ryhmässä (3). Keskustelun edetessä ryhmässä todettiin kuitenkin, että kurssikirjojen saatavuus paranee ja kierto nopeutuu, kun kurssikirjojen laina-aika on kaksi viikkoa.

Kirjaston internet-sivuja koskevia toiveita ei haastatteluissa juurikaan tullut esille. Ainoastaan kokoomaluetteloja alakohtaisista tiedonlähteistä kaivattiin. Kyseiset luettelot kirjaston sivuilta tosin löytyvät, mutta asia on ilmeisesti jäänyt toivojalta huomaamatta.

Ehkä ne e-aineistot e-kirjat vois olla siellä mä en tiedä onko ne, emmä oo kattonukkaa löytyykö ne jostain listasta että mitä kaikkea on saatavana vaikka nimenomaan maaseutualan kirjoja. (Haastateltava 2B.)

7.8 Aikuisopiskelijoiden erityispiirteet

Opinnäytetyössäni halusin selvittää, onko aikuisopiskelijoiden kirjastonkäytössä erityispiirteitä. Aikuisopiskelijoita vaivaava ajanpuute ja tiukat aikataulut tulivat esille jokaisen ryhmän kommentteissa. Haastateltavat kokivat, että kirjastossa käyminen liittyi nimenomaan opiskeluun eikä kirjaston viihdekäytölle ollut aikaa.

Nopeampia käyntejä ja enempi semmosta asiapitoista. Vähempi semmosta vapaa-aikaan tai harrastuksiin liittyvää. (Haastateltava 1B.)

Perheen, työn ja opiskelun yhdistämisen vaikeudet tulivat esille kolmen naisista koostuvan ryhmän haastatteluissa. Koulutehtävien määrä ja niiden vaatima ajallinen panostus olivat yllättäneet. Eräs haastateltava (2D) mainitsi pääsykokeiden yhteydessä mainitun, että 10 tuntia viikossa pitäisi riittää koulutehtävien suorittamiseen. Ryhmän muutkin jäsenet totesivat, ettei kyseinen aika ollut välttämättä riittänyt. Miesten ryhmä mainitsi aikuisopiskelijoiden tiiviit aikataulut sekä työn ja opiskelun yhdistämisen vaativuuden, mutta perhe ei tullut heidän keskustelussaan esille. Sen sijaan miehet mainitsivat, etteivät koko ajan voi asettaa opiskelua yksöisjälle vapaa-ajan vietossa, vaan he kokivat, että välillä pitää ottaa irtiotoja myös harrastusten pariin.

Joo kun jokaisella meistä on erilaisia harrastuksia tosilla enempi ja toisilla vähempi menoja ja ei niitä aina voi, niinku pelkästään koulua ajatella, kyllä siitä tulee. Pitää joskus lähtiä vähä hirmimettälleikki johonki kauemmaksi ja olla pois (koulusta) justiin töitten takia. (Haastateltava 1A.)

Eräs haastateltava (2B) arveli, että aikuisopiskelijat tarvitsevat kirjaston palveluja enemmän, koska hän koki, että aikuisopiskelijoiden pitää etsiä tietoa enemmän. Arvelu liittyy oletettavasti siihen, että päiväopiskelijoihin verrattuna aikuisilla on vähemmän kontaktitunteja ja aikuispuolen kurssisuorituksissa korostuvat etätehtävät ja esseiden kirjoittaminen.

Kirjaston tarjoamat etäpalvelut ja internetin käyttö korostuvat haastattelujen perusteella aikuisopiskelijoiden kirjaston käytössä. Etäpalvelujen ansiosta tiedonhaku on mahdollista mihin aikaan vuorokaudesta tahansa. Koulutehtäviä mainittiin tehtävän öisin lasten ja muun perheen nukkuessa. Haastateltavat kokivat nettivarauksen ja

hyllyvarauksen säästävän aikaa. Kirjastosta lainattavaksi aiotut kirjat haetaan ja varataan valmiiksi kotikoneella.

Että kyllä se on melki enemmän netistä tilataan se kirja ja käydään hakemas se kirja tai sitte palautetaan kirja. Lainat uusitaan netissä ja tällänen palvelu on varmaan aikuispuolella enempi käytös. Itte ei mennä ettimäänkää niitä kirjoja ollenkaa. Ei oo aikaa siihen. (Haastateltava 1A.)

Etäkäyttö varmaan korostuu. Yöllä pimeän tunteina kun lapset nukkuu tai yötöissä hakea tietoja ja sitte niitä e-aineistoja ja lukea sitte kun on aikaa. (Haastateltava 4D.)

Aikuisopiskelijoiden tuen tarve ilmeni jonkin verran ohjelmien käytön arkuutena. Myös hakuohjelmien tai viitetietokantojen vieraskieliset tekstit ja ohjeet olivat tuotaneet hankaluuksia osalle haastateltavia. Aikuisopiskelijoiden pohjakoulutus vaihtelee, mikä osaltaan saattaa vaikuttaa myös heidän kielitaitoonsa. Haastatteluissa tuli esille myös se, ettei vieraskielisiä julkaisuja tai artikkeleita välttämättä käytetä ja niiden vahva esilletuominen tiedonhankinnan opetuksessa koettiin tämän vuoksi turhaksi.

Meillä ainaki se että me ei niitä ulkomaasia julkaisuja vieraankielisiä julkaasuja tuskin kovinkaa moni käyttää. Se ehkä oli sellaanen (turha). Nyt tietää mistä niitäkin saa, mutta en koe kovin tarpeelliseksi sitä etä. (Haastateltava 1B.)

Ja sitten kun on vieraskielisiä artikkeleita, niin ei hirveesti kaikki ehkä lukenu koskaan englantia niin tulee tieteellisiä artikkeleita, referoi tämä ja etsi täältä sitä ja tätä.. (Haastateltava 4D.)

Syynä vieraskielisen aineiston vähäiselle käytölle saattaa olla kielitaidon puutteen lisäksi myös ajanpuute. Haastatteluissa tuli esille, että kirjaston henkilökunnalta oli pyydetty ja saatu tukea ja apua ohjelmien käytössä. Eräs haastateltava totesi aikuisopiskelijoiden kirjastonkäytön eroavan nuorten opiskelijoiden kirjastonkäytöstä juuri siinä, että he tarvitsevat ”enemmän setien ja tätien apua sieltä kirjastosta” (haastateltava 4D.) Myös tiedonhankinnan tunneilta koettiin saadun varmuutta e-aineistojen käyttämiseen.

Ja saa sitä rohkeutta kokeilla niitä ohjelmia rohkeasti että ei se ohjelma mee rikki siitä kun siä painatki vääriä nappeja. Kun aluksi oli vähän arka noita ulkomaisia ohjelmia käyttämään ja avaamaan kun ei oikein ymmärtäny niitä kaikkia ohjeita siellä niin. (Haastateltava 4D.)

Aikuispuolella kontaktituntien vähäisyyden vuoksi lähiopetukseen sisältyy runsaasti asiaa lyhyessä ajassa. Toiveita hitaammasta opetusvauhdista tuotiin esille ryhmässä 1. Tiedonhankinnan opetuksen tempoon oltiin kuitenkin tyytyväisiä.

Opetti kyllä kärsivällisesti vähä hitahampiaki oppijoota. (Haastateltava 1D.)

Aikuisopiskelijoilla saattaa olla edellisistä opinnoista kulunut jo paljonkin aikaa. Haastateltavat totesivat opetusmetodeiden muuttuneen sitten omien kouluaikojensa. Huoli omasta oppimiskyvystä tuli esille.

Kyllä mun mielestä olis hyvä, kun kerran aikuisopiskelijoita ollaan, toisilla on enemmän toisilla vähemmän aikaa edellisistä opinnoista. Sellainen päivitys, koska nykyään on oppimismenetelmiä ja tällääsiä vaihtoehtoja, että kuinka opiskella, kuinka opit. Kyllä mä kun sain tiedon, että pääsen tänne näin niin menin kirjastoon ja lainasin kirjoja, että miten opiskellaan. Koska pelkäsin kaikkein eniten sitä, ettei mun päähän jää oikeesti yhtään mitään. Mä en oo koskaan ollu mikään lukuihminen, oon tykänny tehdä käsillä. Ettei yksinkertaisesti jää päähän, että mä en pysty päntätä niin paljon että tentistä pääsis ikinä läpi, että ei vaan muista. (Haastateltava 2B.)

Elämäkokemuksen ja aikaisemman työkokemuksen koettiin tukevan vahvasti oppimisprosessia. Aikuisopiskelussa konstruktiiivinen oppiminen konkretisoituu. Tynjälä (2000, 37) muistuttaa, että konstruktiiivisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen on aktiivista toimintaa, jossa oppija on tiedon muodostajana prosessissa aktiivisena toimijana. Oppija tulkitsee uutta tietoa aikaisemman tietonsa ja kokemustensa pohjalta rakentaen jatkuvasti kuvaansa maailmasta ja sen ilmiöistä.

4D: Voi soveltaa sitä käytännön tietoa. Voi yhdistää sen uuden opitun ja sen mitä on omassa työssä oppinu. (Haastateltava 4D.)

Aikuisopiskelijat kokivat omasta opiskeluryhmästä saadun vertaistuen tärkeäksi ja mainitsivat opiskelun suolaksi antoisat keskustelut opiskeluryhmässä. He kokivat oppivansa myös toisiltaan paljon. Aikuiset oivaltavat, että opiskelu antaa juuri niin

paljon, kuin siihen on itse valmis panostamaan. Ryhmät mainitsivat tiedostavansa, että vastuu opiskelusta on itsellä. ”Se vastuu itellä opiskeluista korostuu. Pitää ottaa selvää” (haastateltava 4C.)

Ja se on ihan itestä kiinni, että kuinka paljon sä uhraat aikaa sille koululle. Sä otat ite hirveesti vastuuta siitä sun opiskelusta. (Haastateltava 2A.)

Haastatteluissa tuli esille, että osa panostaa tärkeänä pitämiinsä oppiaineisiin ja jättävät vähemmälle sellaisen, joka ei tunnu niin tärkeältä. Yhdessä ryhmässä (2) kyseenalaistettiin tutkinnosta saatava oppiarvo. Ryhmän jäsenet kokivat, että ilman sitäkin he saavat opiskelun ansiosta ne tiedot, joita ovat tulleet hakemaan.

Kaksi (2, 4) ryhmää neljästä toi esille myös taloudelliset uhraukset, joita opiskelu oli vaatinut. Todettiin ettei opiskelu ole ilmaista ja ryhmässä koettiin, ettei se ole kannattavaakaan, siis taloudellisesti. Opiskelu työn ohessa koettiin ainoaksi vaihtoehdoksi taloudellisten seikkojen takia. Kahdessa ryhmässä tuli esille, ettei päätoiminen opiskelu olisi edes mahdollista aiemmin tehtyjen taloudellisten sitoumusten kuten asunovelkojen takia.

Aikuisopiskelijoiden motivaatio opiskeluun oli korkealla (ryhmät 2 ja 4). Opiskelemaan oli hakeuduttu omasta tahdosta. Myös motivaatio kirjaston käyttämiseen opintoja tukevana palveluna todettiin olevan tärkeämpää nykyisten opintojen aikana kuin aikaisemmin. Kirjat mainittiin mieluummin lainattavan kirjastosta kuin ostettavan itselle. Aineiston saatavuus kirjastosta koettiin niin ikään hyväksi.

Mutta yllättävän hyvin mun mielestä niitä kaiken kaikkiaan on saanu. Kun ajattelee, kuinka paljon on opiskelijoita ja varmasti moni muukin ala käyttää samoja kirjoja mitä me. Niin kuitenkin saa, en mä ainakaa kertaakaan oo joutunu olemaan ilman kirjaa sen takia, ettei olisi saanu kirjastosta. (Haastateltava 3C.)

Haastatteluaineiston perusteellisen läpikäymisen jälkeen voidaan todeta, että aineiston perusteella kirjaston merkitys ja palvelujen etäkäyttömahdollisuus korostuvat aikuisopiskelijoiden opiskelua tukevin ja helpottavin palveluin.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA

8.1 Kirjaston palvelut ja viestintä

Tarkasteltaessa aineistoa toimeksiantajan näkökulmasta nousee sen tärkeimmäksi anniksi kirjaston palveluista ja tiedonhankinnan opetuksesta saatu palaute sekä niitä koskevat kehittämistoiveet. Haastattelujen tulokset eivät varsinaisesti yllättäneet. Kirjaston asiakaspalautteet ovat olleet aikaisemminkin myönteisiä ja näitä tuloksia tukevat myös haastatteluista saadut palautteet. Vuodesta toiseen asiakaskyselyissä toivotaan kirjastolta pidempiä aukioloaikoja ja niin tässäkin tapauksessa.

Kuvaillessaan itseään opiskelijana ja kirjastonkäyttäjänä aikuisopiskelijat vertasivat itseään nuorisopuolen opiskelijoihin tai itseensä nuorempana. Tässä tutkimuksessa ei haastateltu päiväopiskelijoita, joten en voi ottaa kantaa niihin ikäryhmien eroavaisuuksiin, joita haastateltavat esittivät. Informanttijoukko oli rajattu aikuisopiskelijoihin eikä tutkimustuloksia nuorten näkemyksistä ollut käytettävissä tässä työssä.

Aikuisopiskelijat olivat hyvin selvillä kirjaston palveluista. Voidaan sanoa, että kirjasto on onnistunut palvelujensa markkinoinnissa kohtuullisen hyvin. Kirjasto viestii monipuolisista palveluistaan erityisen tehokkaasti opetustilanteissa tiedonhankinnan tunneilla. Myös muiden kurssien opettajien aineistosuosituksilla ja kurssisuorituksien vaatimustasolla on vaikutusta siihen, miten paljon kirjaston aineistoja käytetään oppimisen tukena.

Sähköposti mainittiin jokaisessa haastattelussa kirjaston tiedottamisen tehokkaimpana kanavana. Erääntyvästä aineistosta saapuva sähköpostiviesti keräsi kiitosta. Muuten koettiin, että sähköpostia tulee todella paljon, jopa liikaa. Tästä voidaan vetää johtopäätökset, että kirjaston sähköpostiviestintä on sopivalla tasolla, eikä sitä kannata lisätä.

Vaikka haastateltavista kukaan ei ollut vielä kirjaston fani Facebookissa tai seuraaja Twitterissä, kannattaa näitäkin kanavia käyttää kirjaston monikanavaiseseen vies-

tintään. Vähitellen fanijoukko kasvaa ja kirjasto tavoittaa asiakkaitaan myös sosiaalisen median välityksellä.

8.2 Toivomuksena pidemmät aukioloajat

Kehittämistoiveiden kärjessä olivat kirjaston pidemmät aukioajat. Aikuisopiskelijat kokivat, etteivät ehtineet kirjastoon tai että he joutuivat asioimaan kirjastossa aina kiireellä ja hätäisesti. He toivoivat myös mahdollisuutta työskennellä kirjastossa pitempään. Työn ja opiskelun yhdistäminen koettiin aikataulullisesti haastavaksi. Kirjastossa asiominen olisi haastateltavien mukaan mahdollista iltaisin, jos kirjasto olisi myöhempään auki.

Haasio ja Savolainen (2004, 72) mainitsevat Wilsonin (1981, 3-15) tuovan esiin tiedonhankinnan esteitä listatessaan fyysiset, tunneperäiset ja taloudelliset esteet. Wilsonin mukaan myös aikapula saattaa rajoittaa tiedonhankintaa. Opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli selvittää, miten Seinäjoen korkeakoulukirjasto voisi parantaa palvelujaan siten, että haastatteluissa esille tulleet tiedonhankinnan ja kirjastonkäytön esteet vähenisivät. Kirjaston laajemmat aukioloajat helpottaisivat niitä kirjastonkäytön esteitä, jotka johtuvat aikuisopiskelijoiden kokemasta aikapulasta.

Kirjaston aukioloajat otettiin esille jokaisessa haastatteluryhmässä. Aikuisopiskelijoiden toiveiden mukaisesti ja mahdollisuuksien mukaan Kampuskirjaston aukioloaikojen laajentamista voitaisiin harkita esimerkiksi siten, että se olisi arkisin avoinna kello 19:ään saakka, kuten yleiset kirjastotkin ovat. Myös mahdollisuuksia lauantain aukioloihin voisi harkita. Aukiolojen lisääminen tosin vaatisi kirjastolle henkilöstöresursseja. Ammattikorkeakoulun keskittäessä toimintaansa ja irtisanoessa parhaillaan työntekijöitä vaikuttaa siltä, ettei lisäresursseja kirjastolle tulla myöntämään ainakaan lähiaikoina.

Kirjaston laajempien aukioloaikojen toteuttaminen on haasteellista. Vaikka Kampuskirjaston aukioloaikoja onkin lisätty edellisen asiakaskyselyn jälkeen, löytyy aina asiakkaita, jotka tarvitsisivat pidemmät aukioloajat ehtiäkseen kirjastoon. On kuitenkin muistettava, että kirjaston tarjoamien verkkopalvelujen myötä aineistojen saatavuus on parantunut. E-aineistot ovat opiskelijoiden käytettävissä kotoa käsin

mihin vuorokauden aikaan tahansa. Aineiston perusteella voidaankin todeta, että kirjaston aineistojen etäkäyttömahdollisuus helpottaa aikuisopiskelijoiden opiskelua ja kirjaston käyttöä.

8.3 Tiedonhankinnan opetus ja taitojen karttuminen

Haasio ja Savolainen (2004, 25) viittaavat Choon (1999, 62-75) teoriaan, jonka mukaan tiedontarpeisiin, kuten myös tiedonhankintaan ja tiedonkäyttöön, liittyy kognitiivisia, affektiivisia ja tilannesidonnaisia elementtejä. Heidän mukaansa tiedonhankintaprosessin käynnistyessä on tärkeää, mitä eri lähteitä ja kanavia tiedonhankkija kokee olevan käytettävissä. Tiedonhankinnan tunneilla ja tutustumiskäynneillä kirjastoon opiskelijat tutustutetaan kirjaston tarjoamiin aineistoihin ja tiedonlähteisiin. Tämä laajentaa opiskelijoiden käsitystä siitä, mitä lähteitä ja kanavia heillä on käytettävissään oppimisen tukena.

Haasio ja Savolainen (2004, 25) muistuttavat, että lähteiden ja kanavien tavoitettavuus sekä käsitykset ja kokemukset ponnistuksista, joita lähteille pääseminen tiedonhankkijalta vaatii, vaikuttavat tiedonhankintaprosessiin. Käsitykset tiedonlähteen laadusta, luotettavuudesta, ajankohtaisuudesta sekä kattavuudesta määrittävät lähteille hakeutumista. Tiedonhankkijan motivaatiotaso, kielitaito ja tiedonhankintataidot vaikuttavat lähteiden tavoitettavuutta koskeviin käsityksiin.

Tiedonlähteen laadusta, luotettavuudesta ja ajankohtaisuudesta voidaan edelliseen kappaleeseen viitaten todeta, että tiedontarpeessaan opiskelija voi luottaa siihen, että kirjastosta saatava tieto on laadukasta ja luotettavaa. Tiedonhankinnan tunneilla pyritään vaikuttamaan opiskelijan käsityksiin lähteiden tavoitettavuudesta sekä hälventämään opiskelijan ennakkoluuloja ja tiedonhankinnan esteitä. Teknologian käyttö, tiedonlähteiden käytön harjoittelu ja rohkaiseminen vieraskielisten aineistojen käyttämiseen kuuluvat tuntien sisältöihin. Opiskelijan motivaatiotaso kuitenkin vaikuttaa siihen, harjoitetaanko tai hyödynnetäänkö näitä taitoja.

Tiedonhankinnan tuntien sijoittumisesta opintosuunnitelmaan tuli haastatteluissa runsaasti kommentteja. Toteutuksen ja lukujärjestyksen vaihtelun takia ryhmien kommentit vaihtelivat, mutta pääsääntöisesti toivottiin tiedonhankinnan kurssin

järjestämistä heti opintojen alussa. Kirjaston informaattikkojen on syytä olla yhteydessä opetushenkilökuntaan ja koulutusohjelmien aikatauluista vastaaviin ja esittää, että tunnit pyritäisiin mahdollisuuksien mukaan järjestämään jo ensimmäisenä vuotena. Opetuksen jaksottaminen kahteen osaan siten, että ennen opinnäytetyön aloittamista järjestetään toinen tiedonhankinnan osio, on suositeltavaa. Mo-nissa koulutusohjelmissa tällainen käytäntö onkin. Myös Rissanen (2003, 86) toteaa, että ennen varsinaisen opinnäytetyön kirjoittamista opiskelijalle olisi hyödyllistä käydä läpi, kerrata sekä tehdä harjoituksia oman tieteenalan keskeisistä kotimaisista ja ulkomaisista tietokannoista.

Kulthau (2004, 46) mainitsee yksilön epätietoisuuden ja hämmennyksen tunteet tiedonhankinnan vaiheita kuvatessaan. Tähän epävarmuuden tilaan on kirjastosta saatavilla apua. Haastatteluissa tuli esille, että kirjastosta oli haettu neuvoja tiedonhakuongelmissa. Etsittäessä tietoa tietyistä aiheista on ensiarvoisen tärkeää, että tiedonhaku tehdään sanoilla, jotka kuvailevat aihetta parhaiten. Hakusanojen valinta, tiedonhakujen muotoileminen esimerkiksi sanoja katkaisemalla tai yhdistämällä hakuun useita sanoja saattaa olla ratkaisevaa parhaan mahdollisen hakutuloksen saamiseksi. Haastattelun perusteella yksi ryhmä mainitsi saaneensa kirjaston henkilökunnalta apua nimenomaan hakusanojen keksimiseen sekä suomeksi että englanniksi. Toisen ryhmän haastattelussa tuli esille, että tiedonhankinnan tunnilla opitun hakusanojen katkaisemisen ja sanojen yhdistämisen koettiin olleen opiskelijoille uusia, tiedonhakemista parantavia taitoja.

Usea ryhmä mainitsi tiedonhankinnan opetuksen vaikuttaneen tiedonhankintataitoihinsa. Tietoa osattiin hankkia useasta lähteestä aikaisemmin, pelkästään googlettamisen varaan perustuvan tiedonhaun sijaan. Eräs ryhmä mainitsi, että ensimmäisten koulutehtävien lähteenä oli käytetty ainoastaan yhtä kirjaa. Tiedonhankinnan opetustuntien ansiosta heidän esseetehtävissään oli lähteitä nyttemmin huomattavasti enemmän. Googlettamiseen verrattuna kirjastosta saatava tieto on luotettavaa, koska kirjaston lähteet ovat valikoituja ja laadukkaita.

8.4 Esille tulleita haasteita ja hankaluuksia eli kielitaito ja tekniset ongelmat

Oletin, että tietotekniset ongelmat olisivat nousseet enemmän esille aikuisopiskelijoiden palautteissa. Vaikka e-kirjan lainaamisessa olikin esiintynyt alkukankeutta ja pieniä hankaluuksia, eivät haastateltavat kertoneet hankaluuksista kovin laajasti.

Kirjaston sivuille on lisätty kirjallisia ohjeita ja videoita aineistojen etäkäyttöön ja e-kirjojen lainaamiseen. Mutta koska eri alustalla toimivat kirjat lainataan kaikki hie- man eri tavalla, esim. kirjautumiseen käytetään Ellibs:n kirjoja lainatessa kirjasto- kortin tunnuksia ja Ebraryn kirjoja lainatessa SeAMK:n opiskelijatunnuksia, on oh- jeita oltava useita. Kirjavat käytännöt saattavat sekoittaa käyttäjiä. Kirjaston sivuille räätälöityjä e-kirjojen lainausohjeita on syytä tuoda esille joka käänteessä, ja näin tiedonhankinnan tunneilla epäilemättä tehdäänkin. Tiedonhankinnan tunneilla on hyvä kokeilla e-kirjan lainaamista tai sellaisen lainaaminen voitaisiin sisällyttää tehtäviin. Näin opiskelijat huomasivat, kuinka vaivatonta se on ja miten selkeät ja käyttökelpoiset kirjaston sivuilla olevat ohjeet ovat.

Wilson (1997, 45) mainitsee havainneensa tiedonlähteiden ominaispiirteiden, ku- ten formaatin tai kielen, vaikuttavan tiedonlähteen valintaan. Ilmestymisformaatti on tärkeä lähteen valintakriteeri myös haastattelujen perusteella. Aikuisopiskelijat valitsivat paperiversion, mikäli kirja oli saatavilla sekä paperisena että e-kirjana. E- kirjaa ei oltu lainattu, mikäli paperiversio oli ollut mahdollista saada. Perinteisellä formaatilla ilmestyneen kirjan siirtäminen koettiin helpommaksi ja sen kanssa mm. mainittiin olevan mukavampi mennä nukkumaan.

Aikuisopiskelijoiden erilaisten taustojen ja pohjakoulutuksien vuoksi vieraskielisten viitetietokantojen ja muiden vieraskielisten lähteiden käyttäminen saattaa olla heil- le haasteellista. Wilsonin (1997, 43) teorian mukaan demografiset tekijät kuten koulutustaso ja ikäryhmä saattavat määritellä tiedonhankinnan aktiivisuutta. Ai- kuisopiskelijoilla oli esiintynyt vaikeuksia vieraskielisten aineistojen käyttämisessä ja vieraskielisten hakusanojen keksimisessä. Muutamat kokivat kielitaitonsa ole- van riittämätön. Esille tuli myös epäilyjä vieraskielisen aineiston esilletuomisen mielekkyydestä tiedonhankinnan opetuksessa. Mikäli vieraskielinen aineisto ja tietokannat koetaan liian vaativaksi kielitaitoon suhteutettuna, on valitettavasti

mahdollista, että niiden käyttämistä vältetään tai niiden käyttämisestä saatetaan luopua kokonaan.

8.5 Opiskelijan oma panostus

Wilson (1997, 47) mainitsee riski-palkinto -teoriassaan, että tiedonlähteen valintaa tehtäessä punnitaan valinnan hyödyt ja kustannukset. Tiedonhankkijan valitessa tiedonlähdeettä hänen punnittavakseen tulee, onko tietolähteestä saatava hyöty verrannollinen sen vaativiin kustannuksiin ja ponnistuksiin nähden. Tiedonhankkijan oma viitseliäisyys ja se, miten tärkeäksi hän tehtävän kokee, vaikuttavat olennaisesti siihen, paljonko hän on valmis uhraamaan aikaa ja vaivaa sekä mahdollisesti myös rahaa tiedonhankintaan.

Opiskelija voi käyttää kirjaston tietokantoja ilmaiseksi etänä kotoa käsin, joten niiden käyttö ei vaadi kustannuksia. E-kirjan voi lainata, eikä se vaadi fyysistä käyntiä kirjastossa. Tällöin matkakustannuksilta vältytään ja säästetään aikaa. Toisaalta taas vieraskielisen tekstin lukeminen ja siihen paneutuminen vaatii enemmän aikaa ja vaivannäköä kuin suomenkielinen aineisto. Voi olla, että opiskelija ei panosta tavallisiin essee-tehtäviin niin paljon, että käyttäisi useita vieraskielisiä lähteitä. Sitä vastoin opinnäytetyöhön panostetaan enemmän ja viimeistään opinnäytetyöprosessin käynnistyttyä tietoa haetaan monipuolisesti kirjaston tarjoamista lähteistä.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli saada kirjastolle kehittämisideoita tiedonhankinnan esteiden vähentämiseksi. Haastattelujen perusteella ehdotan kirjastolle harkittavaksi seuraavanlaista palvelumuotoa. Kirjastossa voitaisiin järjestää opiskelijoille työpajoja, joihin opiskelijat voisivat tulla harjoittelemaan viitetietokantojen ja muiden e-aineistojen käyttämistä. Työpajat voitaisiin järjestää esim. aina tiistaisin klo 17. Kokoontumisten aihe ja käsiteltävät tietokannat voisivat vaihdella joko niin, että ne ilmoitettaisiin etukäteen tai vaihtoehtoisesti osallistujat saisivat toivoa paikanpäällä opetuksen kohteeksi jotain tietokantaa, jonka käytössä on ilmennyt ongelmia tai jonka käyttöön he haluaisivat perehtyä. Työpajat auttaisivat opiskelijoita tiedonhaun ongelmassa ja antaisivat heille lisäpontta käyttää tehtävissään moni-

puolisesti erilaisia tiedonlähteitä. Jos työpajoja joskus tulevaisuudessa järjestettäisiin, olisi toivottavaa, että myös aikuisopiskelijat ehtisivät niihin osallistumaan.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että kirjaston rooli opiskelijan oppimisen tukena on huomattava. On tietenkin yksilöstä kiinni, miten paljon hän panostaa opiskeluunsa ja kuinka monipuolisesti hän kirjaston tarjoamia palveluja käyttää.

Kirjastojen ollessa avoinna kaikille on niiden elinikäistä oppimista tukeva panostus tärkeä. Mikä muu kaikkien käytössä oleva instanssi tarjoaa vastaavan määrän luotettavaa informaatiota kaikille sitä tarvitseville?

8.6 Arvioni prosessista

Haastattelut menivät suhteellisen hyvin. Haastatteluissa noudatin pääosin teemojen järjestystä yrittäen välttää jo esille tulleiden teemojen liiallista toistoa. Tässä en välttämättä joka kerta onnistunut. Yhden haastattelun aikana koin kertaavani jo aiemmin esille tulleita asioita uudelleen, mikä saattoi harmittaa haastateltavia. Uskoisin, että haastattelurutiinini paranisi harjoittelemalla. Haastattelujen tunnelma oli mukava ja välitön. Haastateltavat halusivat osallistua keskusteluun ja kertoa kokemuksistaan ja toiveistaan.

Teknisiä ongelmia esiintyi ainoastaan yhdessä haastattelussa latausvirran loputtua diginauhurista hieman liian aikaisin. Kirjasin loppupätkän tärkeimmät kommentit paperille välittömästi. Litterointivaihe oli työläs, mutta mekaanisuutensa vuoksi helpohko toteuttaa. Ainoastaan haastateltavien äänten erottaminen toisistaan tuotti ajoittain vaikeuksia.

Saatuani haastattelut tehtyä mieleni valtasi epäusko. Saisinko aineistosta irti mitään mainitsemisen arvoista saati löytäisinkö konkreettisia kehitysehdotuksia kirjastolle? Luettuani aineiston läpi muutamaan kertaan uskoni kuitenkin vahvistui. Aineistosta löytyi kokemuksia ja toiveita, jotka toistuivat useassa haastattelussa samansuuntaisina. Haastateltavien kaikki kommentit ja itsestään selviltäkin tuntuvat palautteet on syytä huomioida, mikäli on todella tarkoitus kuunnella asiakasta.

Jatkossa olisi mielenkiintoista selvittää, mitä kirjaston tietokannoista etsitään sekä millä tavalla tiedonhaussa edetään. Tutkimusmetodina voisi käyttää esim. päiväkirjamerkintöjä, jos saisi tutkimuskohteet innostettua sellaisia pitämään. Vaihtoehtoisesti voisi tutkia, miten opiskelijoiden tiedonhankintakäyttäytyminen muuttuu tiedonhankinnan opetuksen jälkeen ja kuinka paljon lähteiden käyttäminen esseehtävissä lisääntyy sekä miten opiskelijan tiedonhankintataidot lisääntyvät ja osaaminen syventyy opintojen edetessä. Tutkimuksen aiheena voisi olla myös tiedonhankintaprosessin eteneminen ja vaiheet ryhmätyönä verrattuna yksinäiseen tiedonhankintaan.

LÄHTEET

- Ammattikorkeakoulujen aikuisten yhteishaku: hakijatilasto. 2012. Julkaisematon.
- Bäckström, A. 4.12.2012. Fokusryhmät. [Ppt-esitys]. Helsinki: Helsingin yliopisto. [Viitattu 9.2.2013]. Saatavana: <http://blogs.helsinki.fi/kvalipaaja/files/2008/08/Fokusryhm%C3%A4luento-2012.pdf>
- Choo, C. W. 1999. A general model of human information seeking. In: P. Tiihonen (ed.) Proceedings of politics & internet conference, 2nd International congress on electronic media & citizenship in modern information society held in Helsinki, Finland, Jan 6-9 1999. Helsinki: Sitra, 62-75.
- Elenius, L. 8.11.2012. Kirjastotaidot sujuvoittavat opiskelua. [Blogikirjoitus]. [Viitattu 16.3.2013]. Saatavana: <http://www.ilkka.fi/blogit/yhteis%C3%B6t/seamk-19.20857/kirjastotaidot-sujuvoittavat-opiskelua-19.49077#.UKX6FAeaaO8.facebook>
- Elinikäinen oppiminen yliopistoissa –työryhmän muistio. 2005. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Opetusministeriö. [Viitattu 20.1.2013]. Saatavana: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm_267_t_r38.pdf
- Elinikäisen oppimisen neuvoston ohjelmajulistus. 2010. Elinikäinen oppiminen – mahdollisuus kasvuun ja työllisyyteen. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Elinikäisen oppimisen neuvosto. [Viitattu 2.2.2013]. Saatavana: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/elinikaosenoppimisenneuvosto/liitteet/ohjelmajulistus.pdf
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. p. Tampere: Vastapaino.
- Fern, E. F. 1982. Why do focusgroups work: a review of integration of small group process theories [Verkkolehtiartikkeli]. Advances in consumer research (2), 444-451. [Viitattu 19.10.2012]. Saatavana: <http://www.acrwebsite.org/search/view-conference-proceedings.aspx?Id=6044>
- Haasio, A. & Savolainen, R. 2004. Tiedonhankintatutkimuksen perusteet. Hki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Hedges, A. 1985. Group interviewing. Teoksessa: M. Walker (toim.) Applied qualitative research. Aldershot: Gower, 71-91.

- Heikkilä, T. & Katajavirta, M. 2012. Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijabarometri 2012: Tutkintoon johtavassa koulutuksessa olevien nuorten valmistuvien sekä aikuisopiskelijoiden tulokset. [Verkkoaineisto]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 9.2.2013]. Saatavuus rajoitettu.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. osin uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ilola, H. 2007. Aikuisten lukivaikkeudet tutkintotavoitteisessa työvoimakoulutuksessa. Joensuu: Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Lisensiaatintutkimus. Julkaisematon.
- Jauhiainen, A., Nori, H. & Alho-Malmelin, M. 2007. Various portraits of Finnish open university students. [Verkkolehtiartikkeli]. Scandinavian journal of educational research. 51 (1), 23-39. [Viitattu 9.2.2013]. Saatavana EBSCO-tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Jokinen, E. & Luoma-Keturi, N. 2006. Elinikäisestä oppimisesta välineitä itsensä toteuttamiseen työelämässä. Teoksessa: Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. J. Mäkinen, E. Olkinuora, R. Rinne & A. Suikkanen (toim.) Jyväskylä: PS-Kustannus, 61-73.
- Juntunen, A. & Saarti, J. 2012. Kirjaston johtaminen: käytännön opas laadukkaaseen kirjastotyöhön. Hki: Avain.
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kansalliskirjasto. [Verkkosivu]. Helsinki: Helsingin yliopisto. [Viitattu 1.3.2013]. Saatavana: <http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/kayttajakyselyt.html>
- Kirjastojen kansallinen käyttäjäkysely: ammattikorkeakoulukirjastojen kysymykset. 2010. [Verkkosivu]. Helsinki: Helsingin yliopisto. [Viitattu 1.3.2013]. Saatavana: <http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/koordinointi/kayttajakysely2010.html>

- Kivilehto, S. 2007. Avoin oppimiselle? Aikuisopiskelijoiden kokemuksia opetus- ja oppimisympäristöistä sekä lähestymistavoista oppimiseen. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro-gradu tutkielma. [Viitattu 23.2.2013]. Saatavana: http://www.avoin.helsinki.fi/esittely/Kivilehto_Avain_oppimiselle.pdf
- KOM 2001/678. 2001. Eurooppalaisen elinikäisen oppimisen alueen toteuttaminen. [WWW-dokumentti]. Bryssel: Euroopan yhteisöjen komissio. [Viitattu 20.1.2013]. Saatavana: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0678:FIN:FI:PDF>
- Kruener, R. A. & Casey, M. A. 2009. Focus groups: a practical guide for applied research. 4th ed. London: SAGE Publications.
- Kulthau, C. 2004. Seeking meaning: a process approach to library and information services. 2nd ed. Westport, Libraries Unlimited.
- Kumpulainen, T. (toim.) Aikuiskoulutuksen vuosikirja: Tilastotietoja aikuisten opiskelusta 2006. 2008. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetusministeriö. [Viitattu 9.2.2013]. Saatavana: <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm22.pdf?lang=fi>
- L 3.3.1995/225. 1995. Laki ammattikorkeakouluopinnoista. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 7.1.2013]. Saatavana: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19950255>
- L 9.5.2003/351. 2003. Ammattikorkeakoululaki. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 7.1.2013]. Saatavana: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030351>
- Meronen, J. 12.5.2010. Kysely 2010. [Ppt-esitys]. [Viitattu 4.3.2013]. Ei julkaistu.
- OECD. 2001. Education policy analysis 2001. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 9.2.2013]. Saatavana: <http://www.educarchile.cl/medios/20020108113337.pdf>
- Ojala, K. 2008. Ylempään ammattikorkeakoulututkintokoulutukseen osallistujat - elinikäisiä oppijoita? [Verkkolehtiartikkeli]. Aikuiskasvatus 28 (2). [Viitattu 1.3.2013]. Saatavana Elektra-tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Okkonen, K-M. 2008. Aikuisiällä oppiminen saa kannatusta suomalaisilta. [Verkkolehtiartikkeli]. Hyvinvointikatsaus 19 (3). [Viitattu 2.2.2013]. Saatavana: http://www.stat.fi/artikkelit/2008/art_2008-09-006.html?s=0
- Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö: aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.

- Opetus- ja kulttuuriministeriö: elinikäisen oppimisen neuvosto. [WWW-sivu]. [Viitattu 2.2.2013]. Saatavana: http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/elinika_aisenoppimisenneuvosto/
- Pikkarainen, A. 2002. Ikääntyvien yliopiston opiskelijoiden antamat merkitykset opiskelulle. *Aikuiskasvatus* 22 (1), 29-37.
- Pylkkönen, T. 2006. Aikuisen opiskelijan tarpeet teknisessä korkeakoulussa. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Teknillinen korkeakoulu. [Viitattu 19.10.2012]. Saatavana: <http://opetuki.tkk.fi/fi/julkaisut/aikuisenopiskelijantarpeet.pdf>
- Rinne, R., Jauhiainen, A. Tuomisto, H. Alho-Malmelin, M. Halttunen, N. & Lehtonen, K. 2003. Avoimen yliopiston opiskelija: kokovartalokuvasta eriytyneisiin muotokuvaan. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.
- Rissanen, T. 2003. Opiskelijoiden tiedonhankinta – sattumien summaako? Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne & S. Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYPro.
- Räsänen, P. 2005. Havaintojen mittaus ja aineiston jäsentämisen metodologia. Teoksessa Pekka Räsänen, Anu-Hanna Anttila & Harri Melin (toim). Tutkimus menetelmien pyrteessä. Juva: PS-Kustannus, 85-102.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV: Menetelmäopetuksen tietovaranto [Verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. [Viitattu 19.10.2012]. Saatavana: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV: Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskunnallinen tietovaranto, Tampereen yliopisto. [Viitattu 9.2.2013]. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/motv_pdf/KvaliMOTV.pdf
- Savolainen, R. 1999. Tiedontarpeet ja tiedonhankinta. Teoksessa: Tiedon tie: Johdatus informaatiotutkimukseen. Toim. Ilkka Mäkinen. Helsinki: BTJ, 73-109.
- Seinäjoen ammattikorkeakoulun opinto-opas: amk-tutkintoon johtava koulutus lukuvuosi 2012 - 2013. 2012. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 19.10.2012]. Saatavana: <http://opsweb.seamk.fi/?lang=fi&code=KF08AOA0211>
- Seinäjoen korkeakoulukirjaston kokoelmapolitiikka. 26.3.2012. [WWW-dokumentti]. Seinäjoki: Seinäjoen korkeakoulukirjasto. [Viitattu 19.10.2012]. Saatavana: http://kirjasto.seamk.fi/Suomeksi/Tutustu_kirjastoon/Kokoelmapolitiikka.iw3

- Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Verkkosivu]. [Viitattu 19.10.2012]. Saatavana: http://www.seamk.fi/Suomeksi/Koulutus/Hakeminen/Aikuisten_AMK-tutkintoon_johtava_koulutus.iw3
- Solatie, S. 2001. Focusryhmät: kvalitatiiviset ryhmäkeskustelut strategisen markkinointitutkimuksen apuna. [Verkkokirja]. Helsinki: Mainostajien liitto. [Viitattu 16.3.2013]. Saatavana Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Suomen virallinen tilasto: Aikuiskoulutustutkimus [Verkojulkaisu]. 2010. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu: 7.1.2013]. Saatavana: <http://www.stat.fi/til/aku/index.html>
- Suomen virallinen tilasto: Ammattikorkeakoulukoulutus [Verkojulkaisu]. Ammattikorkeakouluopiskelijat. 2012. [Viitattu: 4.2.2013]. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavana: http://193.166.171.75/database/StatFin/kou/akop/akop_fi.asp
- Suomen virallinen tilasto: Oppilaitosten opiskelijat ja tutkinnot. [Verkojulkaisu]. [Viitattu: 4.2.2013]. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavana: <http://www.tilastokeskus.fi/til/opiskt/kas.html>
- Taskila, V-M. 2009. Aikuisopiskelijana ammattikorkeakoulussa: opiskelijajärjestön näkökulma. Teoksessa: Löytöretki aikuisohjauksen maailmaan: kokemuksia ja käytänteitä ammattikorkeakouluista. Mervi Lähti & Päivi Putkuri (toim.) Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. 23-25.
- Tieteellisten kirjastojen tilastotietokanta. 2011. [Verkkosivusto]. [Viitattu 1.1.2013]. Saatavana: https://yhteistilasto.lib.helsinki.fi/organization.do?action=list&organization_id=126&season_id=13&organization_level=2&organization_parent_id=4
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuovinen, K. & Pietikäinen, V. 2003. Yhteisöllisen oppimisen mahdollisuudet ja toteutuminen tiedonhaun verkkokurssilla. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Tynjälä, P. 2000. Oppiminen tiedon rakentamisena: konstruktivisen oppimiskäsitteksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Watts, M. & Ebbutt, D. 1987. More than the sum of the parts: research methods in group interviewing. British educational research journal, 13 (1), 25-34.
- Wilson, T. D. 1997. Information behaviour: an interdisciplinary perspective. Teoksessa: Information seeking in context: proceedings of an international conference on research in information needs, seeking and use in different contexts, 14-16 August, 1996, Tampere, Finland. Pertti Vakkari, Reijo Savolainen Brenda Derwin (ed.) Lontoo: Taylor Graham. 39-49.

Wilson, T. D. 1981. On user studies and information needs. *Journal of documentation* 37 (1), 3-15.

LIITE 1. Haastatteluteemat

KIRJASTON PALVELUT

1. Tietoisuus ja käyttö

Kertokaa, mitä tiedätte Seinäjoen korkeakoulukirjastosta.

- Ovatko ryhmän jäsenet käyttäneet SeAMK:n kirjastoa? Onko heillä kirjastokortti?
- Minkä toimipisteen kirjastoa käyttävät? Kuinka paljon/usein?
- Mitkä kirjaston palvelut ovat ryhmälle tuttuja?
- Ovatko keskustelijat tietoisia kirjojen laina-ajoista, varauskäytännöistä, hyllyvarausmahdollisuudesta, call slipeistä?

Kertokaa kokemuksianne Seinäjoen korkeakoulukirjaston palveluista.

- Lainaaminen, palautukset, uusinnat, varaukset, sähköpostit?
- Aukioloajat?
- Kirjaston tilat?
- Palvelu?
- Aineiston tilaaminen toisesta toimipisteestä?
- Jos eivät käytä SeAMK:n kirjastoa, mistä johtuu? Käyttävätkö jotain muuta kirjastoa?

2. Hyödyntäminen opinnoissa

Kertokaa, millä tavalla olette hyödyntäneet kirjaston palveluja ja aineistoja opinnoissanne.

AIKUISOPISKELIJA KIRJASTON ASIAKKAANA JA OPISKELIJANA

- Kertokaa, mitä erityispiirteitä on aikuisopiskelijan opiskelussa ja kirjastonkäytössä?
- Mikä on aikuisopiskelijalle helppoa?
- Mikä vaikeaa?
- Minkälaista tukea tai ohjausta olisitte kaivanneet opiskelun aikana?

TIEDONHANKINNAN OPETUS

1. Kokemukset

- Millainen kokemus kirjaston järjestämä tiedonhankinnan opetus on sinulle ollut?
- Mitä tiedonhankinnan opetus merkitsee sinulle?

- Kertokaa joku oivallus tai huippuhetki liittyen tiedonhankintaan. Kertokaa myös, mitä ette ole kokeneet opetuksessa tärkeäksi tai mikä on tuntunut turhalta.
- Miten olette hyödyntäneet kirjaston henkilökuntaa tiedonhankintaongelmissa?

2. Hyödyntäminen opinnoissa

Kertokaa, miten olette kokeneet tiedonhankinnan opetuksen vaikuttaneen opiskeluunne.

KIRJASTON VERKKOSIVUT JA E-AINEISTOT

(oletettavasti ovat tulleet jo aikaisemmin esille, tässä osiossa syvennetään aihetta)

1. Käyttö ja kokemukset

Kertokaa, millä tavalla käytätte kirjaston verkkosivuja?

Millaisia kokemuksia teillä on kirjaston sivujen kautta käytettävien e-lehtien, e-kirjojen, hakuteosten ja viitetietokantojen käytöstä.

- Mitä e-aineistoja ovat käyttäneet?
- Mahdolliset hankaluudet?
- Jos ei ole käytetty, mistä johtuu?

2. Hyödyntäminen opinnoissa

Kertokaa, millä tavalla hyödynnätte kirjaston verkkosivuja ja e-aineistoja opinnoissanne?

KIRJASTON TIEDOTTAMINEN JA MARKKINOINTI

Kertokaa kokemuksianne kirjaston tiedotuksesta ja viestinnästä sekä palvelujen ja aineistojen markkinoinnista.

- Seuraavatko kirjaston uutisia verkkosivuilla, intrassa, Facebookissa ja Twitterissa?
- Ovatko he kirjaston faneja tai seuraajia Facebookissa ja Twitterissa? Elleivät ole, mikseivät ole.
- Millä tavalla saavat tiedot palvelujen tai aukiolojen muutoksista?

TOIVOMUKSET

Mitä toivomuksia ja terveisiä teillä on kirjastolle:

- palvelujen parantamiseksi?
- tiedonhankinnan opetuksen suhteen?
- verkkosivuista ja e-aineistoista?
- tiedottamisesta verkossa ja sosiaalisessa mediassa?